

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Det finns ju killekar och tjejlekar. Om vi säger att det är en killek men då kan ju tjejerna också leka den”

– Åttaåringars resonemang om pojkars och flickors aktiviteter, leksaker och agerande utifrån könstillhörighet

Jessica Årebrink och Susanne Olausson

Kurs: LAU390

Handledare: Åsa Bergman

Examinator: Jan Eriksson

Rapportnummer: HT10 1120 17

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: ”Det finns ju killekar och tjejlekar. Om vi säger att det är en killek men då kan ju tjejerna också leka den” - Åttaåringars resonemang om pojkars och flickors aktiviteter, leksaker och agerande utifrån könstillhörighet

Författare: Jessica Årebrink och Susanne Olausson

Termin och år: HT 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Åsa Bergman

Examinator: Jan Eriksson

Rapportnummer: HT10 1120 17

Nyckelord: Genus, kön, pojkar, flickor, skolår 2, konstruktion av kön, lekar, performativ handling, könstillhörighet

Sammanfattning

Syfte: Att få utökad kunskap om hur barn i skolår två gör kopplingar mellan könstillhörighet och leksaker, aktiviteter och sätt att vara och agera på.

Huvudfrågor är: Hur beskriver barnen skillnader mellan flickors och pojkars beteenden?

Vilka förväntningar ställer barnen på hur pojkar/flickor bör handla och agera?

Metod och material: Vi har gjort en kvalitativ intervjuundersökning med tre pojkar och tre flickor i skolår två på en skola som ligger i ett mindre samhälle utanför Göteborg.

Resultat: Resultatet visar på att både pojkar och flickor beskriver sig som snälla, tysta, lugna och hjälpsamma. Barnen beskriver också den typiska flickan på ungefär samma sätt, medan de beskriver den typiske pojken som busig, stökig och pratig. Barnen leker oftast med barn av samma kön, men ibland även med barn av motsatt kön. Det finns vissa aktiviteter som bara pojkar respektive flickor gör, men det finns även saker som båda könen gör. Vissa av barnen tycker dock inte att det finns saker som bara pojkar eller flickor gör.

Betydelse för läraryrket: Vi vill ta reda på barnens uppfattningar om hur pojkar och flickor agerar samt om de beskriver några skillnader mellan pojkar och flickor. Genom att ha dessa kunskaper kan vi som pedagoger skapa en tillåtande värld så att barnen känner att det är accepterat att agera så som man personligen önskar samt att barnen skall kunna leka de lekar de vill utan att utsättas för kränkande behandling. Det är även viktigt att pedagogerna för diskussioner med barnen om genusmönster och om den bild som till exempel media ger av kvinnor och män.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Inledning.....	3
1.2 Syfte och problemformulering	4
1.3 Disposition	4
2. Teoranknytning.....	5
3. Tidigare forskning	9
3. 1 Förhandlingar om pojkighet.....	9
3. 2 Lek ur ett genusperspektiv	10
3. 3 Leksaker ur ett genusperspektiv	11
3. 4 Manligt och kvinnligt.....	12
4. Metod.....	14
4.1 Metodval.....	14
4.2 Urval.....	15
4.3 Transkribering	15
4.4 Etik	16
4.5 Validitet.....	16
4.6 Generaliserbarhet	16
5. Resultat	18
5.1 Självpresentationer	18
5.2 Typiska pojkar och typiska flickor enligt barnen.....	19
5.3 Barnens beskrivningar av sig själva under lektioner.....	20
5.4 Typiska pojkar och typiska flickor under lektioner.....	21
5.5 Så leker barnen på rasterna.....	22
5.6 Typiska pojkar och flickor på rasterna	22
5.7 Barn som bestämmer mer än andra i skolan.....	23
5.8 Så leker barnen på fritiden	24

5.9 Typiska pojkar och flickor på fritiden.....	24
6. Diskussion	26
6. 1 Anknytning till tidigare forskning och teorier.....	26
6. 1. 1 Konstruktion och omförhandling av kön.....	26
6. 1. 2 Typiska pojk- och flicklekar samt könshierarki	28
6. 2 Relevans för läraryrket.....	29
6. 3 Brister och förtjänster med vår undersökning	30
6. 4 Vidare forskning.....	31
6. 5 Avslutande diskussion.....	31
7. Referenslista	33
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2.....	37

1. Inledning

1.1 Inledning

Barnen i en förskoleklass har fri lek i ett skogsparti. Pojkarna springer genast och hämtar pinnar till svärd och börjar leka Star Wars. Flickorna går bort till en bergskam och sätter igång med att inreda ett hus. Flickorna hämtar kottar, blad och pinnar och börjar laga mat. En av flickorna som är bästis med en av pojkarna i klassen springer först med pojkarna och leker Star Wars men tittar hela tiden bort mot flickorna. Efter en stund släpper hon sin pinne och går bort till flickorna och frågar om hon får vara med. Medan hon leker med flickorna tittar hon hela tiden bort mot pojkarna. (Situation tagen från verksamhetsförlagd utbildning, våren 2010).

Hur upplevde flickan den här situationen? Hade hon egentligen lust att leka med pojkarna men ville identifiera sig med de andra flickorna genom att gå till dem och delta i deras lek? Tyckte hon kanske att flickornas lek var roligare? Under våra VFU-perioder har vi sett tendenser till att både flickor och pojkar, i yngre åldrar, beter sig så som det förväntas av flickor respektive pojkar. De agerar och handlar på ett sätt som konstruerar kön på ett passande vis. Vi har lagt märke till att flickorna ofta är tysta, lugna och omtänksamma och att pojkarna ofta är pratiga och busiga. Vi har också sett att pojkar och flickor oftast inte leker med varandra på rasterna och att de leker olika typer av lekar med olika slags leksaker.

Under vår utbildning till lärare har vi tagit del av litteratur och föreläsningar som tar upp hur flickor och pojkar konstruerar kön. Vi har läst om hur barn agerar i förhållande till föremål och aktiviteter som de har gett genusbetydelser. I litteratur och föreläsningar, vi syftar på ovan, behandlas ämnet genus dock mot tonåringar. Vi är nyfikna på om delar av den forskning vi läst även gäller för de yngre barnen (barn i skolår två) och likaså titta på vad det finns för forskning inom detta område som gäller för yngre barn. Vi tror att kunskapen om hur barn skapar kön kan ha stor betydelse för vår kommande yrkesroll som lärare, när det gäller att motverka och problematisera könsroller samt motverka att barnen känner att de måste bete sig så som andra barn av samma kön och även göra dem medvetna om att de har aktiva val att göra. Lpo 94 anger att all personal inom skolan skall arbeta för att motverka begränsningar som har med kön att göra när det gäller yrkes- och studieval (s. 15).

Sverige är ett land som sedan flera år tillbaka har en utbredd samhällsdebatt om genus och könsroller. Trots detta finns det fortfarande idéer om att det finns skillnader mellan människor som beror på det biologiska könet, som behövs motverkas ytterligare. Dessa skillnader kan man ofta se i reklam och massmedia och detta är något vi är övertygade om att barnen blir påverkade av när de konstruerar kön. Lärare har en betydelsefull roll i detta genom att vara medvetna om barnens uppfattningar. Lärare skall även vara medvetna om sitt uppdrag, till exempel att se till att pojkar och flickor får samma möjligheter till inflytande och lika stort utrymme i undervisningen (se Lpo 94, s. 13).

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller. Den skall därför ge

utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. (Lpo 94 s. 4).

Genom att arbeta så som det står ovan kan man som lärare kanske på lång sikt förändra samhället, vilket kan bidra till ett mer öppet och tillåtande samhälle där människor får lov att vara precis så som de önskar vara.

Vi har valt att intervjua barn eftersom många andra undersökningar visar på pedagogernas agerande och uppfattningar kring genus. I många undersökningar observeras barn ur ett genusperspektiv men de intervjuas inte. Genom att få ta del av barnens tankar om genus, tror vi att vår undersökning kan tillföra ett annat perspektiv på denna fråga.

1.2 Syfte och problemformulering

Examensarbetets syfte är att få utökad kunskap om hur barn i skolår två gör kopplingar mellan könstillhörighet och leksaker, aktiviteter och sätt att vara och agera på. Med vara menar vi de sätt som barnen subjektivt beskriver sig på och med agera menar vi de handlingar som barnen utför för att konstruera kön. Genom att intervjua barn och därmed utgå ifrån barnens perspektiv hoppas vi kunna nå en fördjupad förståelse om hur barnen agerar för att konstruera kön. Vi har valt att utgå ifrån följande frågeställningar i vårt arbete:

Hur beskriver barnen skillnader mellan flickors och pojkars beteenden?

Vilka förväntningar ställer barnen på hur pojkar/flickor bör handla och agera?

1.3 Disposition

Arbetet inleds med en teorigenomgång där vi tar upp några av de mest tongivande forskarna inom genusforskningen. Under rubriken tidigare forskning redovisar vi resultatet från en avhandling och tre C-uppsatser som har en liknande infallsvinkel som vår undersökning. I metodavsnittet förklarar vi hur vår undersökning gick till och där diskuteras även validitet och generaliserbarhet. I resultatdelen redovisar vi resultatet av de intervjuer vi har gjort och vilka slutsatser vi dragit av dessa. Till sist diskuterar vi resultatet av vår undersökning i relation till syfte, frågeställningar, teorier, tidigare forskning och relevans för läraryrket.

2. Teorianknytning

Vi har i detta arbete låtit oss inspireras en hel del av poststrukturalistiska genusteorier vilket innebär att vi tänker oss att manlighet och kvinnlighet inte behöver vara uppdelat så som man traditionellt ser på det. Med detta menar vi att det finns variationer inom könen. Könet behöver alltså inte kopplas till maskulina eller feminina personligheter. Utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv skall individer inte ses som enhetliga och oberörda av könsuppdelningen utan som att de ingår i en kedja av möjligheter som hela tiden förändras. Kön konstrueras genom en social process, som varje människa lägger mycket tid åt att framkalla och denna process beror på de individer som ingår i den. Dock kan man som individ begränsas av rådande processer, strukturer och handlingsmönster. Maskulinitet och femininitet är inte medfött hos människor, men dessa sätt att beskriva människor är så starka i samhällsstrukturen att de både är en förutsättning för och ett resultat av livet och tillvaron (Davies, 2003, s. 26f).

En av de teoretiker vi har inspirerats av är den amerikanska filosofen och feministen Judith Butler (2007, kap 1) som bland annat är känd för sina tankar om att vi lever i en heterosexuell värld där vi identifierar oss genom ett visst genus, maskulinitet och femininitet. Dessa två genus ställs mot varandra och det maskulina överordnas det feminina genom ett heterosexuellt system, där män och kvinnor åtrår varandra. Genom våra olika sätt att tala om, handla i och uppfatta vår omvärld skapas påbud och förbud som skapar olika identiteter för män och kvinnor. Män och kvinnor agerar utefter sina identiteter och följer de påbud och föreskrifter som är förknippade med deras kön, det kan handla om gester, stilar och rörelser och genom att upprepa dessa handlingar befästs de som något naturligt. Män och kvinnor upplevs som ett naturligt faktum fast det egentligen är en effekt av genussystemets förväxling mellan orsak och verkan. Handlingar som upprepas och kan ses som grundande för att konstruera ett genus kallar Butler för en *performativ* verksamhet. Dessa handlingar skall vara offentliga och upprepas för att anses som bestående och därmed bli erkända som ett vardagligt mönster (s. 219).

En annan teoretiker som ingår i vår teoretiska ram är R. W. Connell (2003, s. 13ff). Connell beskriver genus som ”den kulturella skillnad mellan kvinnor och män som bottnar i den biologiska uppdelningen i hanar och honor” (s. 19), men förhåller sig också kritisk till den beskrivningen eftersom det ger en bild av att kvinnor och män är varandras kontraster. Män och kvinnor lever inte i två avgränsade världar och kan inte sorteras i två fack beroende på personlighet. En annan invändning är att om man har en definition på genus som bygger på skillnader, så skulle man inte kunna se något genus om man inte kan se någon skillnad. Alltså skulle man inte kunna se genusegenskaper vid homosexuell kärlek. Om man definierar genus som att män och kvinnor är varandras kontraster så missar man också de skillnader som faktiskt finns mellan olika kvinnor och olika män. Olika människor har olika personlighetsdrag och dessa människor påverkas också av processer utanför den enskilda individen. Det är mäns och kvinnors gemensamma prestationer som skapar samhällsprocesser, inte skillnaderna. Det är istället relationerna mellan människor som man skall fokusera på. Connell skriver: ”genus handlar framför allt om de sociala relationer inom vilka individer och grupper agerar” (s. 20). Dessa relationer skapar mönster och bildar strukturer och därför kan man kalla genus för en social struktur.

Connell (2003, s. 13) menar även att vi tar genus för givet i vårt vardagsliv. Vårt utseende, våra yrkesval, våra vardagssysslor och våra fritidsintressen är uppdelade och beroende på om vi är män eller kvinnor samt pojke eller flicka. Även våra traditionella äktenskap består av en man och en kvinna. Media bidrar också till att befästa dessa genusskillnader, där män

framställs som hårda och tuffa medan kvinnor får lära sig att de skall vara åtråvärda och passiva. Dessa genusmönster är så vanliga att vi ser dem som naturliga och det väcker stor uppståndelse när någon bryter mot dem.

Connell (2003) skriver att det är ett ständigt pågående arbete att vara man eller kvinna och inget oföränderligt tillstånd. Kvinnlighet och manlighet är inte något som är givet av naturen och heller inget som är påtvingat oss från myndigheter eller genom normer. Istället skriver han att: ”Människor konstruerar sig själva som maskulina eller feminina. Vi intar en plats i genusordningen – eller förhåller oss till den plats vi blivit tilldelade – genom vårt sätt att uppträda i det dagliga livet” (s. 15). De flesta människor trivs med sin plats i genusordningen, och ibland väcker tvetydigheter motvilja och förlöjligas. I västländer bygger den sexuella njutningen på att genus är polariserat och att man antingen blir sexuellt attraherad av män, eller kvinnor, inte både och. Dock är det ganska vanligt med sådana tvetydigheter. Det finns homosexuella, det finns män som är hemma när kvinnan arbetar, det finns maskulina kvinnor och feminina män, det finns kvinnor som arbetar i traditionellt manliga yrken och tvärtom och så vidare.

En forskare inom poststrukturalismen, som teoretiserar om barn, är Bronwyn Davies (2003). Hon menar att barn inte har några problem med att ta till sig många olika både maskulina och feminina positioner i olika sammanhang. Varje barn måste komma fram till vilket kön det tillhör för att kunna se sig självt som normalt och accepterat i den kultur det lever i. Barn jämför sig med andra när de ska komma underfund med vilka de är (s. 37). Några huvudfaktorer som barn använder då de skall positionera sig på ett lyckosamt vis, både som det kön de är och det kön de inte är, är bland annat frisyr, klädsel, hur man talar och aktivitetsval (s. 13).

Alla barn och vuxna lever i ett samhälle som hyllar maskuliniteten och denna maskulinitet innebär herravälde, makt och dominans. Genom att använda de begrepp och medel som ingår i en viss social ordning positionerar man sig som människa och medverkar då till att skapa och upprätthålla denna sociala ordning. Både kvinnor och män, samt pojkar och flickor är alltså medskapare till att upprätthålla maskulinitetens dominans (s. 28). Davies menar att

alla barn tar inte till sig maskulinitet och femininitet på samma sätt, och de begränsar inte heller sig själva till en likadan uppsättning av ”maskulina” eller ”feminina” beteenden. Tvärtom, när barn positionerar sig som pojkar eller flickor – när de lär sig hur de ska tänka och handla i enlighet med sitt kategorimedlemskap – möter de en mängd motstridiga möjligheter. (s. 159).

Till den poststrukturalistiska förståelsen av genus vill vi nu lägga en radikalt annan infallsvinkel. Denna syn på genus vill vi ta med i vårt arbete eftersom det var denna syn på genus som vi själva hade när vi gick in i uppsatsskrivandet, men som vi nu har börjat omvärdera. Vi låter forskolläraren och genuspedagogen Kajsa Svaleryd (2002) representera denna syn på genus.

Inspirerad av Eva Gothlin definierar Svaleryd (2002), genus som ”ett system som består av två motsatta och uteslutande kategorier vari mänskligheten placeras; man/manligt och kvinna/kvinnligt” (s. 29). Svaleryd fortsätter ”Genus omfattar vårt kulturella, sociala och biologiska kön. Genus är vad det kulturella arvet och det sociala systemet format oss till.” (s. 29). Hon menar att genusdiskussioner tar upp frågor om hur vi upplever vår könstillhörighet och hur vi ser på uppdelningen av människor i två grupper, män och kvinnor. Svaleryd skriver att ”genus fokuserar på *relationen* mellan könen, mäns och kvinnors beteenden, sysslor och vad som anses som manligt och kvinnligt.” (s. 29). Till skillnad från exempelvis Butler (2007)

ser alltså Svaleryd att det finns en uppdelning i två olika genus, män och kvinnor och att dessa kön har egenskaper som kan kallas för manliga och kvinnliga. Nackdelen med detta synsätt, tycker vi, är att man knyter egenskaper som anses manliga eller kvinnliga till ett specifikt kön och därmed bortser från att människor som tillhör samma kön är olika. Maskulinitet skall lika gärna kunna beskriva en kvinna och femininitet skall kunna beskriva en man. Genom denna uppdelning i manligt och kvinnligt finns det risk att man ännu mer förstärker de normer och könsroller som redan finns för män och kvinnor samt pojkar och flickor.

Svaleryd (2002) visar på denna uppdelning genom att hänvisa till forskning som beskriver att pojkar söker en motpol till kvinnor och flickor, när de skapar sig en könsidentitet. Forskningen visar att pojkar tenderar att röra sig mycket, de leker ofta långt från de vuxna och tävlar och jämför med varandra. Pojkarna är ofta mer aktiva och låter mycket och får därför mycket negativ uppmärksamhet i skolan och detta kan skapa en osäkerhet i pojkarnas identitet. Denna osäkerhet kan leda till en tävlan om vem som kan bevisa sig vara mest pojke. Forskning har även visat att pojkar ofta umgås i större grupper där de kan få möjlighet att bland annat träna på ledarskap, initiativförmåga och självständighet. Deras lek är ofta fysisk och innehåller många tävlingsmoment. Pojkars språk innehåller oftare verb i imperativ form som "Spring!" och få känslubeskrivande adjektiv (s. 16f). Svaleryd menar att forskning visar att relationer och intimitet är viktigt för många flickor. I dessa relationer får flickorna möjlighet att träna lyhördhet, anpassning och medkänsla med andra. Hon hävdar också att flickor uppfattar sig inte alltid som ett "jag" utan som en del av en grupp eller som "vi" med någon annan. Många av dem är målmedvetna och effektiva, men de är också ofta medvetna om hur deras handlingar inverkar på andra. Forskningen visar också att många flickor är väldigt rädda om sina relationer och därför kan ha svårt att gå in i konflikter eller visa ilska för att inte riskera att förstöra relationen. Svaleryd skriver att flickor ofta får uppmärksamhet för sitt utseende och för att de är hjälpsamma, vilket leder till att de skapar sitt egenvärde genom vad de gör för andra samt genom sitt utseende (s. 19f). Svaleryds uppdelade och generaliserande bild av pojkar och flickor skiljer sig i hög grad från den poststrukturalistiska, där de olika könen inte delas upp och tillskrivs maskulina och feminina egenskaper. Istället betonas att det finns olikheter inom könen och att män kan tillskrivas feminina egenskaper likväl som kvinnor och att kvinnor kan tillskrivas maskulina egenskaper (jmf Connell, 2003, s. 13ff).

Svaleryd (2002) menar att det är vi vuxna som sätter standarden för hur man umgås mellan könen och att det är vi som ger innebörd till könstillhörigheten (s. 30). Det är i bemötandet och samspelet med andra som vi formar våra upplevelser om vad det innebär att vara pojke eller flicka. Man prövar, som pojke och flicka, olika sätt att vara på och olika sätt att handla. Reaktionerna på sitt beteende som man får från andra skapar tysta överenskommelser om de positioner som anses lämpliga för respektive kön (s. 25). Det finns olika stereotypa bilder om hur flickor och pojkar samt kvinnor och män betar sig. Dessa stereotyper har blivit normer om hur flickor respektive pojkar skall bete sig och förstärks genom omgivningens sociala tryck. Människor har föreställningar om att flickor och pojkar gillar att leka olika saker och med olika leksaker. Dessa normer förankras till stor del i barnens vardag bland annat i skolan och förskolan. Svaleryd menar att barn ofta väljer kamrater och leksaker efter dessa normer och alltså väljer könsstereotypt. Detta blir ett problem, eftersom barnen då begränsas i sitt lärande och sina erfarenheter (s. 14ff). Detta synsätt skiljer sig från det poststrukturalistiska där man anser att barn inte följer normer när de talar eller betar sig på ett visst sätt, utan att det är genom handlingar och den sociala processen som man positionerar sig inom ett visst kön (jmf Davies, 2003).

I diskussionsavsnittet kommer vi att utgå mest ifrån det poststrukturalistiska perspektivet men ställa det en del mot Svaleryds syn på genus vid vissa diskussioner.

3. Tidigare forskning

Vi kommer att redovisa ett resultat från en avhandling och tre C-uppsatser. Vi valde dessa studier eftersom de utgår från barnens perspektiv och är baserade på intervjuer eller samtal med barn på samma sätt som vår undersökning. Vi upptäckte att det inte finns så många studier ur ett genusperspektiv gjorda, där barn intervjuas. De flesta studier utgår från pedagogers perspektiv. Forskningsresultaten från följande undersökningar kommer vi att relatera till våra egna resultat i diskussionen.

3.1 Förhandlingar om pojkighet

Hellmans (2010) har i sin avhandling *"Kan Batman vara rosa?"* uppmärksammat hur normalitet och pojkighet förhandlas på en förskola genom deltagande observationer och kommunikation med informanterna. Hellman fokuserar mest på pojkar i sin undersökning, men även flickors agerande behandlas.

En pojke i undersökningen tycker att pojkar är stora och starka, medan han anser att flickor är små och löjliga (s. 109). De pedagoger som Hellman observerat lockar pojkar att äta spensatsoppa med motiveringen att de då får muskler och blir starka (s. 126). Pedagogerna kallar pojkarna för bebis om de gnäller (s. 165), för att betona att detta inte är ett accepterat beteende av en "stor" pojke.

Hellman redovisar fältanteckningar där pojkar och flickor leker ihop med varandra, till exempel jagelek (jmf s. 144f, 153, 156ff, 172), där framkommer det att en del av barnen protesterar när det är barn av motsatt kön med i leken. Dessa situationer visar på att barnen förhandlar om och diskuterar vad som godtas för en pojke.

I undersökningen visar det sig att olika symboler och färger har betydelse när barnen positionerar sig i förhållande till personer av samma kön. Detta märks på skoltoaletterna som är målade i olika färger och med olika symboler för flickor och pojkar. Enligt Hellman är barnen väl medvetna om denna uppdelning (s. 115). Hon skriver vidare att det finns en könshierarki som innebär att manlighet ges högre status och därför kan pojkar inte gå på flicktoaletter (s. 117). Hellman menar att de yngre barnen gärna vill bli klassade som äldre, då det medför att de får högre status och därför kan bestämma mer i leken. (s. 161). Hellman menar att normer om pojkighet förs vidare genom repetitioner som förekommer i det vardagliga livet, till exempel genom toalettutrymmen. Repetitioner skapar naturalisering, om pojkar exempelvis ofta leker lekar som är förknippade med pojkar så blir dessa beteenden/lekar det naturliga för dem. Dock kan barnen diskutera, upprätthålla, protestera och omförhandla erbjudandena om uppdelningarna av könen (s. 116). Pojkarna i undersökningen visar ibland tecken på att de omförhandlar könsnormer bland annat genom att rättfärdiga en omsorgsbetonad lek genom att kalla den en "Batmanlek" (s. 183).

Hellmans avhandling är en tillgång för vår undersökning då hennes resultat visar hur barn omförhandlar och konstruerar vad som är typiskt pojkigt. Detta är något som på liknande sätt visar sig i de svar som våra barn anger. Ett problem i förhållande till vårt arbete är att hon har observerat och kommunicerat med barn mellan 3 och 6 år, barn som är yngre än de som vi intervjuat. Detta kan dock också vara en fördel eftersom vi då får en uppfattning om hur yngre barn konstruerar kön. Då hon dessutom har utgått mycket från pedagogernas uppfattningar har hon ett annat perspektiv på sin undersökning än jämfört med vår. Eftersom Hellman mest fokuserar på pojkar kan detta vara en brist för vår analys i diskussionen, men genom att studera huvudsakligen pojkar kommer flickor automatiskt också med i studien.

3. 2 Lek ur ett genusperspektiv

Ytterligare ett arbete där barn i förskolemiljö har intervjuats är Lina Nilsson och Maida Pilipovic (2009). Dessa två lärarstudenter har undersökt barns lek ur ett genusperspektiv, ”*Dockor eller bilar – barns resonemang om lek ur ett genusperspektiv.*”. De har i sitt examensarbete från lärarutbildningen vid Malmö högskola undersökt hur barn resonerar om lek i förskolan. De ville ta reda på vilken betydelse leken har för pojkar respektive flickor, för att kunna stimulera flickors och pojkars utveckling och lärande. Nilsson och Pilipovic har därför valt att se på leken ur ett genusperspektiv. Genom att intervjua och observera barn ville de få svar på sina frågeställningar: ”Vad är lek för barnen? Hur resonerar flickor respektive pojkar om sin egen och det andra könets lek? Vilka likheter och skillnader finns i flickors respektive pojkars lek?” (s. 8).

Nilsson och Pilipovic (2009, s. 23ff) intervjuade och observerade åtta barn, fyra flickor och fyra pojkar i åldern tre till fem år. Resultaten de fick visar på att lek kan vara många olika saker för barnen. Det är inte bara roll- och fantasilekar, utan kan även vara aktiviteter som att cykla och spela fotboll. Enligt resultatet leker både flickor och pojkar i denna barngrupp ganska mycket rollekar. Flickor tenderar dock att leka mer rollekar än pojkar, medan pojkarna ägnar sig en hel del åt konstruktionslek som inte flickor gör. Oftast leker flickor och pojkar för sig, men ibland leker de i blandade grupper. Det vanliga är också att barnen leker med barn i samma ålder som de själva. Flickorna beskriver att de oftast leker rollekar i dockvrån. När de tillfrågas om vad flickor brukar leka med, har de klara uppfattningar om detta och ger exempel som Barbie, pussel, rita och pärlor. Dock kunde Nilsson och Pilipovic under sina observationer se att flickorna även lekte sådant som de själva ansåg vara pojklekar, exempelvis i bygghörnan. När flickorna tillfrågas om hur pojkar leker ger de svar som bilar, lego och i sandlådan. Flickorna kan dock inte se att det finns någon skillnad på flickors och pojkars lek när de får frågan direkt ställd till sig. Istället tycker de att flickor och pojkar kan leka tillsammans.

Enligt Nilsson och Pilipovic (2009, s. 31ff) beskriver pojkarna att de bland annat ofta leker i sandlådan. Enligt observationer lekte pojkarna även mycket i byggrummet och i det stora rummet på förskolan, mest konstruktionslekar samt rollekar. När pojkarna får frågan om vad pojkar brukar leka, räknar de upp exempel som bilar, slåss med pinnar och cyklar. Pojkarna hade också en klar uppfattning om vad en pojke skall leka med. Pojkarna har också idéer om vad flickor leker med, de nämner bland annat att flickor ritar, pärlar, leker mamma pappa barn och med Barbie. Ibland kan pojkarna vara med och leka mamma pappa barn, men endast om de kan ta en pojkrull, som till exempel pappa i leken. Likaså har pojkarna dock svårt att se att det finns några skillnader i pojkars och flickors lek när de får frågan direkt ställd till sig. Det enda som nämns är att flickor inte spelar fotboll.

Denna undersökning vill vi ha med i vår uppsats eftersom Nilsson och Pilipovic redovisar hur barnen själva resonerar om sin lek och vad de tycker är flicklekar och pojklekar, något som också barnen i vår undersökning fick göra. Just leken är en annan anledning till att vi vill ha med denna undersökning, eftersom vi själva har frågat barnen vad de leker, vem de leker med och vad som är typiskt att leka för flickor och pojkar. Nackdelen med denna undersökning, när den skall relateras till vår, är att den fokuserar på yngre barn än de som vi har intervjuat. Barn som går på förskola kanske leker andra typer av lekar i andra konstellationer än de barn vi intervjuat. Det kan också vara så att de har andra slags uppfattningar om genus än vad något äldre barn har. Dock kan det också vara en fördel då vi kan se hur yngre barn än våra, resonerar.

3. 3 Leksaker ur ett genusperspektiv

Två lärarstudenter som genomfört en liknande studie som vi gjort och som har undersökt hur barn ser på leksaker ur ett genusperspektiv är Lisa Ingemarsson och Therese Andreasson (2008) examensarbete ”*Bilar för pojkar och dockor för flickor? Barns tankar kring leksaker.*” I sin undersökning redovisar de sina resultat från intervjuer med 26 stycken förskolebarn kring leksaker med utgångspunkt i genusperspektivet. Ingemarsson och Andreasson studerade 2008, vid Borås högskola, institutionen för pedagogik.

Resultatet visar att pojkar ofta leker med riddarborgen, lego och bilar, enligt barnen. Det visar sig även att pojkar mest vill leka med denna kategori av leksaker, leksaker som inte så många flickor gillar att leka med. Vidare menar Ingemarsson och Andreasson att ett litet antal flickor uttrycker samtycke att leka med riddarborgen. De kan även se ett sammanhang mellan leksaker som dessa pojkar tycker är ämnade för dem och vad dessa pojkar gillar att leka med. Faktorer som att det är roligt och de är coola är vanligt förekommande argument för att leka med dessa leksaker (Ingemarsson och Andreasson (2008, s. 21).

Ingemarsson och Andreasson (2008, s. 21ff) menar att flickorna inte gillar att leka med pojkleksaker just för att de är pojkleksaker. Flickorna distanserar sig alltså från dessa pojkleksaker och leker inte med dem. Här säger alltså flickor och pojkar olika saker. Pojkarna påpekar att de inte alls gillar leksakerna bara för att leksakerna är pojkleksaker. Flickorna anser att de sällan leker med pojkleksaker. Pojkarna håller inte riktigt med, de anser att vissa flickor både har för vana och har lust att ägna sig åt lek med pojkleksaker. Några pojkar berättar att de blir arga om flickorna leker med pojkleksakerna och tycker att flickor skall hålla sig till flickleksakerna. En pojke menar att flickor kan förvandlas om de skulle leka med pojkleksaker och bli mer som en pojke. Först efter förvandlingen är det godtagbart för flickor att leka med pojkleksaker. Pojkar leker oftast med pojkar och då mest med pojkleksaker. Ett litet antal pojkar menar att de har för vana att ägna sig åt lek med flickor och att det också då leks med pojkleksaker. Pojkarna är därmed starkt sammanbundna med pojkleksaker.

Ingemarsson och Andreasson (2008, s. 23ff) menar att när det gäller flickleksaker anser både flickor och pojkar att det finns sådana, exempelvis Barbie och dockhus, leksaker som pojkarna inte leker med. Flickorna leker med nöje med flickleksaker. De leker även med servisen som flickorna tycker är en neutral leksak. Orsaker till varför de gillar att leka med flickleksaker är att de är roliga eller söta att ägna sig åt. Då flickor leker med varandra, dominerar flickleksaker. Flickorna menar även att de ägnar sig åt lek både tillsammans med pojkar samt endast tillsammans med flickor.

Nästan alla pojkar menar att de ogillar att leka med flickleksaker (se Ingemarsson & Andreasson, 2008, s. 24f), som exempel nämner de Barbie. En pojke tycker att sådana leksaker är för tjejiga för att de är rosa och han kan inte tänka sig leka med dem. Vad skulle då hända om pojkar hade lust att ägna sig åt lek med flickleksaker. Majoriteten av pojkarna menar att pojkar inte har för vana att göra detta, samt att de inte vill detta. Men det skulle inte hända något om de gjorde det. Två pojkar säger dock att det finns en pojke som leker med flickleksaker och att de skrattar åt honom för att de tycker han är konstig. Både flickorna och pojkarna menar alltså att pojkarna inte har för vana och inte vill leka med flickleksaker. Pojkarnas främsta anledning, att flickleksaker bara skulle vara för flickor, syns även i flickornas funderingar. De tycker att flickleksaker är för tjejaktiga för pojkar.

Ingemarsson och Andreasson (2008, s. 26f) nämner att både pojkar och flickor anser att vissa leksaker är neutrala, exempel på sådana är pussel, spel och böcker. En pojke tycker att pojkar

och flickor kan leka med allting och gör ingen skillnad på pojk- och flickleksaker. Det viktigaste för honom är att leksaken är rolig att leka med. Dock menar pojken att han bara leker med pojkar och att han mest leker med pojkleksaker och neutrala leksaker då.

Ingemarsson och Andreassons studie har förtjänster då de tar barnens perspektiv. Vi anser att deras studie kring hur barn resonerar om vilka leksaker de kan och vill leka med, fungerar som ett komplement till vår undersökning då leksaker är starkt förknippade med leken. En brist kan vara att Ingemarsson och Andreasson har intervjuat 18 pojkar men endast åtta flickor. Även barnen i denna studie är yngre än de vi intervjuat, tre till fem år, mot våra åttaåringar. Detta kan vi se som en brist när resultatet skall jämföras med vårt, men det kan som vi har påpekat tidigare även vara en fördel.

3. 4 Manligt och kvinnligt

Ytterligare tre studenter som har intervjuat barn är Anna-Lena Karlsson, Eva Lilja och Annika Sandahl (2006), *"Pojkar har skägg, det har inte flickor, det är för att de ska vara lite finare – Sexåringens syn på kvinnligt och manligt."* och har i sitt examensarbete från lärarutbildningen vid högskolan i Jönköping undersökt hur barn i förskoleklass ser på manligt och kvinnligt. De har utgått från följande frågeställningar: "Anser barnen att det finns sysselsättningar beroende på könstillhörighet? Inom vilka områden anser barnen att kvinnor och män är jämställda? Anser barnen att det är skillnad på flickor och pojkar?" (s. 11).

Karlsson, Lilja och Sandahl (2006, s. 16ff) har genom enkäter och intervjuer frågat 52 stycken sexåringar om hur de ser på kvinnligt och manligt. Resultatet visar på att barnen uttrycker klara uppfattningar om vad som är manliga respektive kvinnliga sysselsättningar. Flickorna ger exempel som laga mat, städa och stryka när det gäller kvinnliga sysselsättningar och exempel som att snickra, laga saker och tvätta bilen som manliga sysselsättningar. Flera av flickorna svarar att båda könen utför vissa sysselsättningar, till exempel att köra bil och förhöra läxor. Pojkarna i undersökningen svarar på liknande sätt, att saker som stryka, laga mat och diska är sådant som förknippas med kvinnor. De förknippar saker som att snickra, att spela fotboll och att fixa datorn med män. Det var färre pojkar än flickor som kunde se att båda könen gör vissa saker, det som en del pojkar nämnde var bland annat att handla mat.

När det gäller vilka yrken som passar för kvinnor och män (Karlsson, Lilja & Sandahl, 2006, s. 23ff) så svarar flickor att yrken som att arbeta på dagis, i affär och frisör är yrken som passar kvinnor. De yrken som passar män är bland annat brandman, lastbilschaufför och bonde. Mer än hälften av flickorna tycker att både män och kvinnor kan flyga flygplan och vara doktor. Pojkarna tycker inte att det finns så många yrken som passar bara för kvinnor, däremot räknar de upp flera som bara passar för män och nämner bland annat brandman och lastbilschaufför. De nämner också yrken som passar för båda könen exempelvis doktor och att arbeta på dagis.

Genom intervjuer ville Karlsson, Lilja och Sandahl (2006, s. 29ff) också ta reda på vilka uppfattningar barnen hade om vilka skillnader det finns mellan flickor och pojkar. De frågade bland annat om vilka färger och kläder som ansågs passande för pojkar respektive flickor och fick samstämmiga svar från både pojkar och flickor. Båda könen tycker att flickor skall ha klänning och rosa, medan pojkarna skall ha svarta kläder med eld och döskallar på. Även när det gäller leksaker är barnen överens, flickor leker med dockor och pojkar leker med bilar och lego. Barnen gav också exempel på kroppsliga skillnader mellan flickor och pojkar, att flickor kan få bebisar och att pojkar kan ha skägg. Barnen tycker att flickor är bättre på att uppföra sig, är söta, fnittriga och omhändertagande och att pojkar är tuffa, starkare och modigare. Resultatet visar på att flickor oftast leker med andra flickor hemma och i skolan och att pojkar

leker med pojkar. Typiska flickleksaker för barnen är till exempel Barbielek och ”mamma-pappa-barn” lek. Pojksleksaker är bland annat att bygga, kriga och leka med bilar.

Denna undersökning uppfattar vi har relevans för vårt arbete eftersom Karlsson, Lilja och Sandahl har intervjuat barn om bland annat deras uppfattningar om vad som är passande leksaker, aktiviteter och blivande yrken för pojkar och flickor samt vad barnen har för tankar om vad som skiljer flickor och pojkar åt. De har även tagit reda på vad barnen brukar leka och vilka de oftast leker med. De har också genomfört enkätundersökningar med barnen för att ta reda på vad de anser är passande yrken och sysselsättningar för män och kvinnor. Barnen i denna undersökning är sex år och ligger därmed ganska nära i ålder jämfört med de barn vi intervjuat.

4. Metod

4.1 Metodval

Vi har intervjuat elva barn i skolår två, varav sex är flickor och fem är pojkar. Sex av dessa intervjuer valdes sedan ut att redovisas i vårt resultat. Vi använde oss av kvalitativ samtalsintervju där intervjupersonerna är respondenter. Fördelar med detta är att respondenterna själva och dessas enskilda funderingar är undersökningsobjekt och även att man har möjligheter att ta del av svar som är oväntade. Man får även till ett bra samspel med respondenten (jmf Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2007, s. 258, 283). Ytterligare fördelar med denna metod är bland annat att den är följsam och går att anpassa efter respondenten. Man kan även sondera svaren djupare och använda följdfrågor för att fördjupa och utveckla svaren. Dock är metoden beroende av intervjuarens förkunskaper och intervjuförmåga. En annan nackdel kan vara att den är tidskrävande (se Stukát, 2005, s. 39). Doverborg och Pramling Samuelsson (2007) menar att det finns flera motiv till att göra intervjuer med sin barngrupp och ger exempel som att man som lärare blir bättre på att förstå hur barn tänker och kan då få till en bra lärandemiljö och man kan dessutom bättre utvärdera sin pedagogiska metod (s. 8). Eftersom vi vill ta del av barnens perspektiv, tankar, uppfattningar och variationer av uppfattningar faller det sig naturligt att använda en kvalitativ metod, med barnen som respondenter.

Vår intervjuguide (se bilaga 1) var indelad i fyra olika teman där barnen beskrev sig själva och pojkar respektive flickor rent allmänt, på lektionen, på rasten och på fritiden. Genom dessa teman täckte vi in hela barnets dag för vi ville ta reda på om barnens uppfattningar skilde sig åt eller var liknande i olika situationer. Vi hade utifrån tidigare erfarenheter uppfattningen att barn betar sig annorlunda på lektioner jämfört med på rasten och fritiden. Detta kan bero på att barnen kanske känner att de är mer iakttagna och bedömda på lektionerna och rasterna än på fritids och i sin hemmiljö.

Vi använde oss av bandspelare för att spela in intervjuerna. Fördelar med detta är till exempel kontrollerbarheten och att undersökningen kan kontrolleras av andra samt att vi själva kan gå tillbaka och kontrollera vad respondenten sade. Man får också med allting respondenten svarar, vilket inte alltid är så lätt när man bara för anteckningar, man får med pauser, skratt och tonläge från både intervjupersonen och respondenter. Ytterligare aspekter är att man lättare kan citera korrekt. Stukát (2005) nämner att nackdelar med att använda bandspelare är bland annat att tekniken kan krångla (s. 40). Detta var dock inget vi upplevde. Däremot märkte vi att det ibland kunde vara svårt att höra vad respondenterna sa. Detta kunde bero på dels att vi intervjuare inte placerade bandspelaren tillräckligt nära och dels för att människor runt omkring orsakade störande bakgrundljud. Vi valde att inte föra anteckningar eftersom man då riskerar att tappa fokus på samtalen mellan respondent och intervjuare (jmf Kvale & Brinkmann, 2009, s. 195).

Att vara väl förbered inför intervjun är betydelsefullt därför såg vi till att lägga fram nödvändigt material såsom penna, frågor och batterier till bandspelaren dagen innan. När det väl var dags att börja intervjuerna informerades vi varje respondent muntligt att intervjun var frivillig, samt att respondenterna kunde avbryta intervjun när den så önskade och att detta var helt okey. Vi informerades även om att de garanteras anonymitet. Vid första tillfället intervjuades vi ett barn tillsammans, därefter delade vi upp oss och barnen intervjuades ett och ett, i varsitt avgränsat rum. Vi intervjuades respondenterna i deras skolmiljö, men vi ställer oss frågan om vi hade fått andra svar om vi intervjuat dem i deras hemmiljö. Det kan vara så att

de kanske haft lättare att komma ihåg vad de leker hemma och vilka leksaker de använder där. Totalt genomfördes elva intervjuer och dessa utfördes på en och samma dag, dels för att förhindra att barnen skulle prata med varandra om ämnet och dels för att tiden räckte till. Vid några intervjutillfällen blev vi avbrutna av personal samt elever, vilket gjorde att både vi som intervjuade och respondenterna tappade tråden.

Vanligt förekommande var att vi upprepade frågor och respondenternas svar för att få fram mer information och klargöra att vi förstått respondenterna rätt. Ibland upplevde vi att vi ställde frågorna för fort, kanske berodde detta på att vi inte är så vana att intervju människor. Men oftast gav vi respondenterna tid för reflektion då detta är viktigt, så de får tänka efter (jmf Doverborg & Pramling Samuelsson, 2007, s. 32 och Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2007, s. 302).

4.2 Urval

Skolan vi utförde intervjuerna på ligger i ett mindre samhälle utanför Göteborg. Skolan är en kommunal skola och har ca 300 elever och bedriver verksamhet från förskoleklass till år sex. Skolan har en likabehandlingsplan, men arbetar inte specifikt med genusfrågor. Majoriteten av barnen på skolan är svenskfödda. En stor del av barnen i de lägre åldrarna är inskrivna på skolans fritidsverksamhet. Bostadsområdena som ingår i skolans upptagningsområde består av mestadels villabebyggelse, men hyresrätter och bostadsrätter förekommer. Barnen lever under goda socioekonomiska förhållanden. Majoriteten av föräldrarna är välutbildade. Barnen som intervjuas är alla svenskfödda och går i skolår två. Då en av oss genomförde sin praktik i berörd skolklass hade denne redan skapat en god social kontakt med barnen. Därför var det lämpligt att välja barn därifrån. Doverborg och Pramling Samuelsson (2007) skriver att om man har en god kontakt med barnen finns det större möjlighet att de delar med sig av sina tankar och berättar saker för intervjuaren (s. 27). Vi har i samråd med klassföreståndaren valt ut sex elever för intervjuer. Vår tanke var att välja barn utefter deras egenskaper och agerande. Klassföreståndaren valde elever utifrån om barnet var ett barn som lekte och umgicks med bägge könen eller om barnet bara lekte med samma kön som den tillhörde och så vidare. Dessa elever valdes även ut på grund av att de var kända för att ha lätt för att uttrycka sina tankar. En elev var dock frånvarande vid intervjutillfället, därför ersattes denne med en annan elev i samråd med klassföreståndaren. Eftersom vi upplevde att vi fick knapphändig information från flera av dessa sex elever valde vi att intervju fem elever till. Vi intervjuade sammanlagt elva elever, sex flickor och fem pojkar. Därefter valde vi ut de sex intervjuer som gav mest information, dock såg vi till att det var tre pojkar och tre flickor. Eftersom vi inte kunde använda samtliga av de sex intervju svar från de barn som vi hade tänkt intervju från början, anser vi att generaliserbarheten påverkas av detta, då urvalet inte blev representativt för de urvalskriterier som vi hade i samråd med klassföreståndaren.

4.3 Transkribering

Vi transkriberade de sex intervjuer som vi använde i resultatet genom att lyssna av våra bandinspelningar och skriva ut svaren med hjälp av ett ordbehandlingsprogram på datorn. Vi sammanställde sedan de sex barnens svar på varje fråga i ett speciellt dokument. Detta dokument använde vi sedan som utgångspunkt när vi skrev vår resultatdel.

I transkriberingsprocessen togs all kommunikation med, även ljud som ”mmm”, ”mhum” och ”äää”. Dock redovisade vi inte ofta när det förekom skratt och pustar från vi som intervjuade och respondenterna. Enstaka ord i vissa svar var på grund av störande bakgrundsljud så svåra att uppfatta att vi fick utelämna dem. Vi ändrade också, vid vissa tillfällen, talspråk till skriftspråk i samband med transkriberingen.

4.4 Etik

Innan intervjutillfällena pratade vi med barnen om hur vi skulle gå tillväga när vi skulle intervjua dem så att de skulle känna sig trygga och avslappnade kring händelseförloppet.

Vi har utav etiska skäl gett barnen fingerade namn. De sex medverkande barnen har tilldelats namnen Cecilia, Molly, Josefin, Linus, Erik och Allan. Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (1990) bör man ha samtycke av förälder eller vårdnadshavare om de som man undersöker är yngre än 15 år (s. 9). Detta gjordes genom att skicka ut ett tillståndsformulär (se bilaga 2), där information om syfte, tillvägagångssätt och anonymitet redovisas. Tillståndsformuläret lämnades ut då vi hade verksamhetsförlagd utbildning. Alla barn som deltog i intervjuerna fick medgivande av sina föräldrar att få medverka i intervjuerna. Även barnen själva fick ge sitt medgivande. Eleverna fick även till sig om att det insamlade materialet vi mottog från dem inte skulle spridas vidare.

4.5 Validitet

Vi har uppfattningen att vi har missat att mäta om till exempel kläders, frisyrers och miljöns utformning påverkar (se vidare under rubrik Vidare forskning), därmed kan mätningen ha täckt mindre än det vi syftat till från början (jmf Stukat, 2005, s. 127). Validiteten kan även ha brister då vi vid några tillfällen upplevde att respondenterna svarade så som de trodde vi ville att de skulle svara, och därmed fick vi kanske inte genuina svar, alltså det som de verkligen tycker. Medvetet eller omedvetet, det vet vi inte. Då en av oss gjorde sin verksamhetsförlagda utbildning i klassen kan hon ha skapat en god, trygg relation till respondenterna, vilket kan bidra till mer ärliga svar från respondenterna till intervjuaren. Att den andre intervjuaren inte skapat någon kontakt med respondenterna kan ha påverkat ärligheten i respondenternas svar. Dock finns det inga garantier för att den ene har fått mer ärligare svar än den andre (jmf Stukat, 2005, s. 128). Att en av oss intervjuare redan är känd för respondenterna kan innebära att dennes krav, från den verksamhetsförlagda utbildningen där denne skulle agera till 100 % som verksam lärare, på respondenterna lever kvar i dem så att de därför inte svara helt ärligt. Den andre intervjupersonen, som inte är känd för respondenterna, kan ha en fördel då de aldrig har träffat henne tidigare och antagligen inte kommer träffa henne igen. Detta kan skapa en mer avslappnad stämning och därför ge ärligare svar.

Vi använde oss av följdfrågor för att få fram genuina svar. Tillförlitligheten ökar när man använder följdfrågor eftersom man då kan se om barnen håller kvar sina uppfattningar (jmf Doverborg & Pramling Samuelsson, 2007, s. 51). Reliabiliteten i vår undersökningsmetod kan vara mindre bra då vi inte upprepade mätningen och därav inte kontrollerade reliabiliteten. På grund av att vi inte kan kontrollera resultaten då vi inte har något att jämföra med, kunna se om resultaten stämmer överens med varandra, är detta en brist (jmf Stukat, 2005, s. 126).

4.6 Generaliserbarhet

De resultat som vi fick fram anser vi kan vara rimliga och trovärdiga. Eftersom flera respondenter hade liknande uppfattningar ökar trovärdigheten. Stukat (2005) menar att man i kvalitativa undersökningar kan tolka resultat som rimliga och trovärdiga. Genom att argumentera och diskutera tillförlitlighetsfrågor, samt synligöra och motivera sitt tänkande övertygar man. Vidare menar han att generaliserbarheten kan påverkas av att man inte har ett representativt urval, undersökningsgruppen är för liten, man har ett betydande bortfall och man har ingen tydligt definierad population (s. 129). Vi gör inget anspråk på att uttala oss om majoriteten av skolår två elever i Sveriges rike, vi uttalar oss bara om de skolår två elever vi intervjuat. Eftersom vi inte intervjuat ett representativt urval av elever och

undersökningsgruppen är liten anser vi inte att resultatet är generaliserbart. Dock kan man kalla den skolår två klass som vi intervjuade i, för en definierad population.

5. Resultat

Här presenteras resultatet av de intervjuer vi gjort med sex barn i årskurs två, tre flickor och tre pojkar. Vi ville i intervjuerna ta reda på hur barn beskriver sig själva samt flickor respektive pojkar i olika situationer (under lektioner, på rasten och på fritiden), både hur de beskriver att de är men även hur de beskriver att de vill vara. Vi ville också ta del av barnens tankar om vad som är typiskt för pojkar respektive flickor.

5.1 Självpresentationer

Barnen beskriver sig överlag som snälla, lugna, tysta och hjälpsamma. Detta var ett svar som vi hade förväntat oss från flickorna. Kanske kan det vara så att de positionerar sig som just flickor genom att vara tysta och snälla. När det gäller pojkarna hade vi förväntat oss svar som mer motsvarar den traditionella synen på pojkar, alltså att de skulle beskriva sig som pratiga och busiga. Detta kan vara ett sätt för pojkarna att förändra sitt sätt att göra sig till pojke, från det busiga till det lugna. Att vara busig kanske är ett sätt att positionera sig som inte passar alla pojkar. Dock framkommer det senare under intervjuerna att både flickor och pojkar visst är lite busiga ibland. Vi tror dock att vissa barn kan ha beskrivit sig så som de tror att vuxna anser att barn skall bete sig. Cecilia är en flicka som beskriver sig som:

Snäll och hjälper andra om dom har problem.

Att barnen såsom Cecilia gör här beskriver sig som snälla och hjälpsamma kan även vara en följd av den idealbild av hur en skolelev ska vara som bland annat syns i den mediala debatten kring skolan, där ordning och reda, skötsamhet hos elever och omtanke om sina medmänniskor beskrivs som eftersträvansvärt. Det förefaller som om barnen redan i skolår två är införstådda med vilka beteenden som anses önskvärda att besitta. Vi ställer oss frågan om både föräldrar och lärare inom förskola/skola är medverkande till att dessa beteenden förstärks och anses eftersträvansvärda. Eftersom samhällets värdegrund anger att det är så här en god medborgare skall bete sig, kan det vara möjligt att föräldrar och lärare fostrar barnen därefter.

Flera av barnen beskriver att de kan vara både försiktiga och modiga beroende på vilken situation de befinner sig i. Det kan vara så att när det gäller att vara modig eller försiktig kanske barnen inte har samma krav på sig att efterleva kraven om hur man skall bete sig som idealelev, eller så kan det kännas accepterat att både vara modig eller försiktig när man konstruerar sig till flicka eller pojke. Några av barnen säger att de även kan vara lite busiga emellanåt och få spring i benen. En av dem är Allan som säger:

Att jag är rolig och jag hittar på massa saker.

Ibland verkar det som om barnen glömmer bort förväntningarna om att de bör vara snälla, lugna och tysta och agerar därmed friare. Det kan också vara så att barnen försöker göra motstånd mot hur man skall vara som idealelev och därför är busiga. När det gäller pojkarna kan beteendet även bero på att det är så de vill uppfattas som pojkar, de vill förstärka sin pojkroll genom att vara busig och aktiv. För flickornas del kan detta vara ett sätt för dem att omförhandla sin roll som den tysta och lugna flickan.

Barnen verkar ganska nöjda med hur de är till sättet. Flera av dem svarar:

Som jag är [på frågan om hur de är.]

Det kan bero på att barn i dagens samhälle uppfostras till att tro på sig själva och att de duger som de är. Det kan också handla om att barnen är nöjda med sig själva för att de känner att de uppfyller kraven på en idealelev, eller för att de kanske har beskrivit sig så som de vill att andra skall uppfatta dem.

Att barnen framställer sig själva som nöjda med sig själva som personer behöver dock inte innebära att de saknar tankar om hur de också skulle vilja vara. En annan pojke som vi kallar Linus, säger dock att han skulle vilja vara lite bättre på matte medan hans klasskamrat Erik säger att han vill vara lite modigare. Med tanke på att både mattekunskaper och att vara modig är egenskaper som kan förknippas med pojkar, kan Linus och Eriks önskemål ses som att de känner krav och förväntningar på sig att de skall vara bra på matte respektive vara modig. Molly, en annan flicka i klassen, som först inte beskrev sig själv som snäll säger:

Snäll mot andra och trevlig och så mot andra.

Att vara snäll kan förknippas med egenskaper som flickor har, det här kan vara ett sätt för dem att positionera sig som flickor. Ett annat sätt att se på saken är att barnen kan vara så fast i skolans krav om att vara snälla, lugna och tysta att de inte kan tala om hur de egentligen skulle vilja vara. Efter att ha fått tagit del av barnens uppfattningar om hur de ser på sig själva fortsatte vi med att fråga dem om hur de ser på vad som är typiskt för pojkar och vad som är typiskt för flickor.

5.2 Typiska pojkar och typiska flickor enligt barnen

De flesta av barnen beskriver en typisk pojke som en som busar och pratar mycket. Linus säger till exempel att pojkar är mycket busigare än flickor. Så gör även Molly som menar att pojkar är stökigare än flickor:

Dom springer jämt till maten ... hela tiden ... skall helst komma först till kön.

Om man jämför barnens uppfattningar om den typiske pojken och pojkarnas uppfattningar om sig själva, verkar det som om de fått sina uppfattningar från olika diskurser. Med det menar vi att deras tidigare uppfattningar kan ha utgått från vad som är en idealelev. När barnen beskriver vad som är typiskt för pojkar kan de ha utgått från de tankar de har om hur pojkar ofta positionerar sig och de lyfter fram typiska drag som de tror att pojkar besitter. Barnen beskriver det som normalt för en pojke att vara busig och pratig, men strävandet efter att vara en idealelev kanske väger tyngre och därför beskriver sig pojkarna själva som tysta och lugna.

Cecilia beskriver också en typisk pojke som en som inte leker med ”flicksaker” hon säger:

Leka med Barbiedockor [...] det skulle dom inte nog vilja göra.

Cecilia antar att pojkar inte vill leka med leksaker som förknippas med flickor. När pojkar väljer bort dessa saker kan det vara ett sätt för dem att visa att de tillhör pojkarna. Genom att över lång tid leka med olika slags leksaker skapar barnen kanske påbud om vilka leksaker som är okej för pojkar respektive flickor och detta kan bli till ett normaltillstånd.

Erik säger att pojkar inte får slå flickor fastän de minsann ibland blir slagna av vissa flickor. Att visa sig stora och starka kan vara ett sätt för pojkarna att konstruera kön. Kanske kan man se det som att pojkar kan slåss mot andra pojkar men inte utöva våld mot flickor, som förväntas vara fysiskt svagare. Pojkarna är ibland också beskyddande mot flickor. De får alltså stå ut med att bli slagna av flickorna, utan att klaga, för att dessa anses som svagare och

därför inte kan orsaka så mycket skada. De flickor som vi har intervjuat beskriver dock inte att de slår pojkar, eller så vill de inte erkänna detta, för att de då eventuellt kan förlora position som flicka. Det kan också vara så att detta är ett sätt för flickorna att omförhandla sitt kön. Genom att slåss förändrar de bilden av sig själva som den snälla, lugna flickan.

När det gäller hur en typisk flicka är tycker de flesta att flickor är snälla och försiktiga. Josefin säger:

Hon är snäll ... hon är mera försiktig ... och sånt.

Det förefaller finnas en större överensstämmelse mellan hur flickorna beskriver att de är och hur de vill vara, jämfört med pojkarnas sätt att beskriva sig själva. Detta kan bero på att bilden av den typiska flickan stämmer bättre överens med bilden av den typiske idealeleven. Molly beskriver flickor som mer pratsamma:

Dom ska typ prata med varandra hela tiden.

Molly beskriver sig dock själv som tyst och detta verkar hon heller inte vilja ändra på. Här kan man se att Molly ser på den typiska flickan på ett annat sätt än hur hon ser på sig själv. Hon kanske känner att hon inte passar in i bilden av den typiska flickan som hon föreställer sig denna vara och vill omförhandla detta i sin egen roll som flicka.

Linus tycker det är typiskt för flickor att bli retade av pojkar. Hans uppfattningar kan komma ifrån att flickor kan bli retade just för att de är flickor och att pojkarna särskiljer sig från flickorna genom att trycka ner flickor psykiskt genom att reta dem och på så vis kränka dem. Det kan vara så att genom att positionera sig mot flickor identifierar sig Linus med andra pojkar, vilket innebär att hans egen roll som pojke befasts.

Cecilia har en liten annan syn på vad som är typiskt för en flicka hon säger:

Att åka skateboard (...) Brukar vilja spela bandy.

Dessa svar förvånade oss mycket eftersom de var tvärtemot de uppfattningar vi trodde barnen skulle ha när vi planerade denna undersökning. Detta kan visa på att inte alla barn i undersökningen har de traditionella åsikterna, alltså att flickor betar sig på ett visst sätt och pojkar på ett annat sätt.

5.3 Barnens beskrivningar av sig själva under lektioner

Alla barn beskriver sig som tysta, arbetsamma och hjälpsamma under lektionerna. De räcker upp handen eller går fram till fröken när de behöver hjälp. Barnen beskriver sig alltså på samma sätt på lektionerna som de gör när de beskriver sig rent allmänt. Josefine säger:

Jag är tyst ... hjälper andra ... räcker upp handen ... gör det som fröken säger åt mig att jag ska göra ... och sånt.

Även Linus beskriver sig som väldigt tyst under lektionerna, han säger också att han:

Försöker jobba så hårt jag bara kan.

Allan säger att han gärna vill hjälpa sina klasskamrater under lektionerna. Även Molly vill vara hjälpsam:

Ibland kan jag prata fast då pratar jag bara för att jag hjälper någon annan.

Detta är också så barnen beskriver att de vill vara under lektionerna. Återigen kan vi här se att barnen möjligen försöker uppfylla bilden av en slags idealelev när de beskriver hur de är och vill vara under lektionerna, alltså en elev som är tyst, lugn och hjälpsam. Här ser vi tydligt att barnens beskrivningar kring sig själva stämmer in på den officiella normen och tankar om idealeleven såsom den formuleras i skolans styrdokument. Som vi redan nämnt ovan ställer vi oss frågan om det kan vara så att lärare inom förskola/skola är medverkande till att dessa beteenden förstärks och att de anses vara eftersträvansvärda. Dock kan vi se att barnen inte alltid agerar i linje med hur den ideala eleven bör vara. Några av barnen säger nämligen att andra barn pratar så mycket på lektionerna att det är svårt att koncentrera sig. Det verkar som om Erik strävar efter att vara en god idealelev men störs av sina kamrater:

Jag försöker vara så tyst som möjligt [...] det går inte så bra för mig att jobba för det låter så mycket i klassen ... för alla typ pratar med varandra samtidigt.

5.4 Typiska pojkar och typiska flickor under lektioner

När vi frågar om vad som är typiskt för en pojke under lektionerna säger alla att pojkar är pratiga, busiga och störande under lektionerna. Detta svar var väntat då vi bägge har erfarenheter från skoltiden av att pojkar agerar på detta sätt. Josefín säger:

Dom är väldigt pratiga och vissa räcker inte upp handen när dom vill säga något, vissa pratar rakt ut och sånt.

Detta tycker också Erik och menar att pojkar inte är speciellt arbetsamma:

Vissa pojkar pratar jättemycket med varandra. [...] Vissa är typ nästan på första sidan i matteboken.

Denna syn på den ”typiske pojken” skiljer sig därmed ganska mycket mot hur pojkarna beskrev sig själva och hur de beskrev att de ville vara på lektionerna. De beskriver ju sig som tysta, arbetsamma och hjälpsamma. Detta kan bero på att barnen inte ser sin egen delaktighet i detta eller att just dessa barn inte är så pratiga. Det kan också bero på att pojkarnas pratighet har pågått under en så lång tid att detta känns som det normala för en pojke. En annan anledning kan vara att barnen inte känner sig motiverade av undervisningen och därför har svårt att koncentrera sig.

När det gäller den ”typiska flickan” under lektionerna säger majoriteten av barnen att flickorna oftast är tysta, lugna och arbetar bra. Cecilia ser här att det finns skillnader mellan flickor och pojkar och säger:

De är mest lugna och inte så pratiga och så störande (...)

De är exakt tvärtom liksom mot killarna.

Dock tycker några av barnen att flickorna pratar en del under lektionerna ibland. Erik säger:

Vissa av dem pratar med varandra jättemycket.

Även Molly och Allan säger att flickorna kan vara lite pratiga. Barnens syn på den ”typiska flickan” på lektionerna stämmer därmed ganska bra med hur flickorna beskrev sig själva och hur de ville vara, alltså tysta, arbetsamma och hjälpsamma. En ”normal” flicka skall vara tyst och kanske det är därför barnen beskriver flickor så. Det framkom dock när barnen fick tänka

efter lite att flickor också kan vara ganska pratiga. Detta kan vara ett sätt för flickor förändra sina positioner som flicka.

5.5 Så leker barnen på rasterna

Vi frågade barnen vilka de leker med på rasten och alla barn svarade att de oftast bara leker med barn av samma kön som de själva. Alla utom Molly kunde dock ibland leka med barn av motsatt kön. Erik säger att han leker med ganska många flickor. Vi ville även ta reda på vad barnen helst leker på rasterna. Barnen gav många exempel på detta. Cecilia säger:

På sommaren och våren gillar jag att hoppa hopprep och spela King och hänga knäveck på ... på vad heter det ... klätterställningen.

Spelar King gör hon oftast med pojkar från klassen, medan hon bara hoppar hopprep och är vid klätterställningen tillsammans med flickor. King är en bollek som går ut på att man i en fyrdelad kvadrat, där en person står i varje ruta, skall försöka fånga bollen efter en studs i sin egna ruta. Om man inte lyckas fånga bollen får man ställa sig sist i kön som är utanför den stora kvadraten. Cecilia gillar även att göra snöfigurer, springa och gå på motorikbanan. Även Josefin brukar ofta leka vid klätterställningen tillsammans med andra flickor. Molly brukar bara leka med sin bästis på rasten och då leker de helst katt tillsammans. Linus och Erik leker ofta i sandlådan tillsammans med andra pojkar. Linus säger:

Jag bygger massor av sandslott och så bygger jag djupa hålor.

Linus och Erik är också med på snöbollskrig, ibland tillsammans med både pojkar och flickor. Allan brukar mest gå runt och prata med sina kompisar på rasten. Ibland spelar han fotboll och åker skateboard. Detta gör han mest med sina killkompisar men ibland är flickor med och spelar fotboll. Här ser vi tendenser att pojkar leker mest traditionella pojklekar och att flickor leker mest traditionella flicklekar men att det finns vissa undantag.

5.6 Typiska pojkar och flickor på rasterna

Vi frågade också barnen om det finns lekar som bara pojkar leker på rasten. Ingen av pojkarna kunde komma på några sådana lekar. Erik säger:

Nej tjejer kan leka alltid också (...) Det finns inga killekar eller tjejlekar.

Flickorna räknar dock upp flera saker som de anser att bara pojkar leker. Cecilia säger:

De gillar mest att åka skateboard här på ramper och så.

Även Josefine nämner några saker:

Mmm ... leka med bilar ... brottning ... sen vet jag inte mer.

Pojkarna hade generellt svårare att komma på några lekar som bara pojkar leker på rasten, medan flickorna räknade upp flera stycken aktiviteter. Pojkarna hävdade att det som de gör, kan flickorna också göra. Flickorna tycker dock att vissa aktiviteter känns främmande för dem. Orsaken till detta kan vara att de vill leka lekar som de känner passar in i den bild de har av en flicka. Kanske kan det vara så att föräldrar omedvetet uppmuntrar barn till viss sorts lek, från det att barnen är riktigt unga. Flickorna kanske även känner sig rädda för att inte bli identifierade som flickor om de leker traditionella pojklekar. Man kan också se det så att pojklekarna ses som det ”normala”, det manliga är normen, vilket gör att flickor också kan delta i dessa. Pojkarna kan därför inte se att det finns några speciella pojklekar eftersom dessa

är de normala lekarna för dem. Flickorna som ser på saken utifrån kanske har lättare att upptäcka att det finns saker som bara pojkar gör. När det gäller saker som bara flickor leker är uppfattningarna lite olika. Erik tycker inte att det finns sådana lekar:

Nä ... vissa killar leker ju tjejelekar där ute.

Han påstår alltså att det finns något som han kallar för "tjejelekar" men att pojkar också kan leka dem ibland. Cecilia har en liknande uppfattning:

Det tror jag inte för oftast så gillar tjejer och killar likadana lekar ... vissa säger att vissa lekar är killekar och vissa säger att det är tjejelekar ... det finns inga såna lekar.

Dock nämner Cecilia sedan att det bara är flickorna som hoppar hopprep och hänger knäveck i klätterställningen. Molly, Josefine, Allan och Linus har många förslag på saker som bara flickor leker. Molly menar:

De åker sparkeykel och gungar och så ... vi klättrar i träd och sånt ... och åker rutschkana.

Linus säger att det finns många saker som bara flickor gör, men han vet inte vad de heter och han kan inte heller beskriva dem, han tror att det handlar om "hästar och sånt". Så gott som alla barn i intervjuerna kunde se att det finns lekar som bara flickor leker. Lekar som med tanke på att de avviker något från det som pojkar brukar göra kan vara mer självklara för flickor än för pojkar. Möjligen är det så att genom att välja bort flicklekar positionerar sig pojkar som pojkar och konstruerar därmed genom handlingar kön.

Barnen har många förslag på vilka lekar som både pojkar och flickor deltar i. Allan säger:

Det är ganska många ... olika ... spela King och basket ... och några andra.

Andra lekar som barnen nämner är exempelvis snöbollskrig, olika regellekar, leka i sandlådan och "killarna mot tjejerna" lekar.

Alla barn i intervjuerna säger samstämmigt att det finns många saker som flickor och pojkar leker tillsammans. De lekar som barnen nämner att både pojkar och flickor leker, är kanhända mindre könskodade och kan därför upplevas som accepterade att lekas av båda könen. Ofta tävlar och spelar dock barnen mot varandra, uppdelade i tjejerna mot killarna och blandar sig då inte i leken. Barnen identifierar sig med och håller sig alltså helst till sitt eget kön.

5.7 Barn som bestämmer mer än andra i skolan

Cecilia, Linus och Erik tycker att det finns elever på skolan som bestämmer mycket över andra barn. Oftast är det regler vid olika lekar som de eleverna bestämmer om. Cecilia, Erik och Linus känner ofta att de inte får vara med och bestämma och detta tycker de är orättvist och det leder ibland till bråk. Cecilia, som leker mest med flickor, tycker att det är flickor som bestämmer över henne. Medan Linus och Erik, som leker mest med pojkar, tycker att det är pojkar som bestämmer. Erik säger att det är ganska många som inte får vara med och bestämma. Han påpekar att de som inte får bestämma varken är feiga eller modiga och blir ofta retade av dem som bestämmer. Erik anser inte att det är barnen i hans klass som bestämmer, utan att det är de äldre barnen. Molly, Josefine och Allan tycker att alla elever bestämmer ungefär lika mycket i skolan. Detta var ett resultat vi inte hade väntat oss eftersom vi trodde att barnen skulle ha uppfattningen att det var pojkarna som bestämde mycket i skolan.

Flickorna beskrivs ju precis som vi hade förväntat oss, som tysta och försiktiga och vi trodde att barnen skulle beskriva att pojkarna hade mer makt över dem. Istället visar det sig att det oftast är äldre barn som bestämmer över yngre och att vissa flickor bestämmer över de andra flickorna och likadant med pojkarna. Kanske kan det vara så att barnen inte bryr sig så mycket om vad barn av motsatt kön tycker. Det är kanske viktigare för dem att identifiera sig med "sitt" kön och vårda de relationerna. Tre av barnen beskriver också att alla bestämmer ungefär lika mycket.

5.8 Så leker barnen på fritiden

Barnen säger att de oftast leker med barn av samma kön på fritiden, mest med klasskamrater men också med andra barn som till exempel grannar. Linus säger:

Jag leker nästan aldrig med tjejer.

Linus nämner dock att han ibland kan umgås med grannflickor. Barnen leker ibland också med sina syskon och då även syskon av motsatt kön. Det går alltså bra för barnen att leka med syskon av motsatt kön hemma, men inte med andra barn av motsatt kön. Detta kan bero på att barnen har sina syskon tillgängliga hemma, vilket kan göra saker och ting enklare. Tryggheten hemma, att man är trygg i sin familjekultur och att man ofta har en annan relation till sina syskon än till sina kompisar, kan göra att det här med kön inte spelar så stor roll som i skolan. Hemma är man eventuellt mer trygg i sin könsidentitet och behöver inte arbeta på den så mycket.

På fritiden hemma och på fritids i skolan brukar barnen aktivera sig med många olika saker. Cecilia, Josefine och Linus nämner att de ofta brukar snickra och sy på fritids. Det verkar som om barnen därmed leker mindre könsbundet på fritiden. Det kanske är så att lekkonstellationer bryts upp från klassrumsvistelsen när barnen är på fritids och därmed skapar utrymme för barnen att göra andra saker än under skoltiden.

När barnen är hemma är de ofta ute och leker. Molly leker ofta med sin syster och sina bröder och säger:

Vi kastar snöbollar på varandra och hoppar studs matta [...] vi leker och det med katterna och djuren och tittar på TV ibland.

Även Linus gillar att kasta snöboll och hoppa studs matta. Erik berättar att han mest brukar spela data och TV-spel, eller titta på när kompisar och syskon spelar. Ibland leker han med låtsaspistoler tillsammans med några pojkar från klassen. Allan leker ofta tjuv och polis med pojkarna från klassen:

Vissa är tjuvar och vissa är poliser så brukar vi springa runt och jaga.

Vi kan också se att barnen förefaller leka mer könsneutralt hemma, men att pojkarna tenderar att ägna sig mer åt traditionella pojklekar.

5.9 Typiska pojkar och flickor på fritiden

När vi frågar barnen om det finns lekar som bara pojkar tycker om att leka på fritiden är uppfattningarna lite blandade. Molly och Erik tycker inte att det finns det och Allan är lite osäker. Cecilia berättar att pojkarna brukar gå runt på fritids och skrämma flickor, hon säger

också att det bara är pojkarna som åker skateboard på skolgården och att pojkarna tycker mycket om att väva på fritids, men att flickor också väver ibland. Josefine är först ganska tveksam, men sen säger hon:

Bilar ... sen vet jag inte mer.

Linus säger att han och hans kompisar brukar leka en del lekar hemma som flickor inte är med på.

Även när det gäller lekar som bara flickor leker på fritiden har barnen olika uppfattningar. Cecilia, Josefine och Erik tycker inte att det finns sådana lekar. Cecilia säger:

Nej de brukar oftast leka samma lekar.

Cecilia säger dock tidigare under intervjun att det bara är flickor som leker med Barbiedockor. Erik har en liknande syn på saken:

Det finns ju killekar och tjejlekar. Om vi säger att det är en killek men då kan ju tjejerna också leka den.

Erik säger alltså här, till skillnad från tidigare, att det finns lekar som han kallar för killekar men att även flickor kan leka dem. Molly, Linus och Allan tycker dock att det finns vissa lekar som bara flickor leker på fritiden. Linus menar:

Mmm ... häst ... som på rasterna leker de ... tror det i alla fall.

Allan säger att han inte leker samma saker som flickor gör:

Barbie och sånt leker jag aldrig med.

Likväl här som på rasten kan vi se att vissa av barnen har uppfattningar om att det finns saker som bara pojkar och flickor leker. Barnen ger här exempel på leksaker som de tycker är könsbundna, Barbie och bilar. Några av barnen uttrycker även här att det egentligen inte är så stor skillnad på vad pojkar och flickor leker. Detta resultat förvånade oss eftersom vi hade förväntat oss att få mer exempel på lekar och leksaker som barnen anser att bara pojkar respektive flickor leker med. En tanke vi får är att, hur mycket vet barnen om varandra egentligen, de umgås ju inte så mycket och då kan det vara svårt att uttala sig också. Det framkom att på rasterna så leker barnen inte så mycket över könsgränserna, däremot förekom det att barnen leker med det motsatta könet på fritiden, då i form av grannar och syskon. Vi kunde även se att vissa barn som bland annat Molly leker andra typer av lekar på fritiden jämfört med på rasterna. På rasterna leker hon oftast katt tillsammans med sin bästis medan hon hemma hoppar studsmatta och kastar snöboll tillsammans med sina syskon. Skateboard är en aktivitet som bara nämns under rasterna, inte hemma. Kanske kan det vara så att vissa lekar, som att åka skateboard, gör att pojkarna bättre kan positionera sig som pojke när de är med jämnåriga barn i skolan. På rasterna leker barnen mer grupplekar än vad de gör på fritiden. Detta kan bero på att de har mer tillgång till kompisar i skolan, än hemma. En annan anledning kan vara att de söker sig till grupper med barn av samma kön för att identifiera sig just som pojke respektive flicka. Hemma kanske barnen inte känner samma krav på sig att positionera sig och känner inte så många dömande blickar.

6. Diskussion

I detta avsnitt kommer vi först att relatera till och diskutera resultatet utifrån tidigare forskning och teorianknytning, samtidigt som vi redovisar våra egna tankar. Vi kommer också att diskutera resultatets didaktiska konsekvenser och relevans för läraryrket. Till sist kommer vi att lägga fram förslag på fortsatt forskning inom området samt diskutera undersökningens förtjänster och brister.

6. 1 Anknytning till tidigare forskning och teorier

Vi gick in i denna undersökning med uppfattningen att sociala, biologiska och kulturella aspekter påverkar processen, processen där normer för flickor respektive pojkar skapas och reproduceras. Men ju mer teori samt tidigare forskning vi läste, bildade vi oss uppfattningen att detta tänk är något förlegat. I litteraturen fick vi mer kunskap om den poststrukturalistiska teorins tankar, där betoningen ligger på att manlighet och kvinnlighet inte behöver vara uppdelat, alltså i två kön och att det finns variationer inom könen samt att barn konstruerar kön genom en social process. Vi har under tidens gång med detta arbete blivit mer och mer övertygade om att detta stämmer mer överens med om hur barn verkligen positionerar sig och blir flickor respektive pojkar. Då denna process har pågått under hela arbetet har vi använt de två tankesätten parallellt, fast då ställt dem mot varandra, mest fokus ligger dock på den poststrukturalistiska teorin då vi anser den vara mest relevant i dagens samhälle.

6. 1. 1 Konstruktion och omförhandling av kön

Vi har i vår intervjuundersökning sett exempel på hur barnen upprepar beteenden för att positionera sig inom kön. Flickorna beskriver sig som tysta, snälla och försiktiga, samtidigt som de beskriver att detta är typiskt för en flicka. Detta visar på att detta beteende har blivit erkänt som det vanliga och normala för flickor. Den typiske pojken beskrivs som busig och pratig både av pojkarna själva och av flickorna. Pojkarna beskriver sig dock inte själva på detta sätt, men detta kan bero på att de vill framstå som idealelever. Barnen tycker alltså att vara busig och pratig är den vedertagna bilden av en pojke. Även Karlsson, Lilja och Sandahl (2006, s. 29ff) skriver att flickorna och pojkarna i deras undersökning beskrivs av barnen som att de är och beter sig på ett visst sätt. Vi väljer att se det här ur ett poststrukturalistiskt perspektiv och refererar till teoretiker inom denna diskurs. Butler (2007, s. 219) menar att beteenden och handlingar som utförs för att konstruera genus kallas för performativ verksamhet. Dessa handlingar skall upprepas och vara offentliga för att anses som bestående och bli ett mönster. Svaleryd (2002, s. 29) representerar en annan syn på genus än den poststrukturalistiska, som vi har valt att utgå ifrån. Hon menar istället att det är det kulturella arvet och sociala systemet som ger oss normer om hur pojkar respektive flickor kan bete sig och att det är vi vuxna som ger innebörd till könstillhörigheten (s. 30). Detta skulle innebära att barnen i vår undersökning inte agerar så som de gör för att de vill positionera sig inom ett visst kön utan för att de känner krav på sig från andra att uppföra sig på ett visst sätt.

Vi ställer oss frågan varför flickor och pojkar konstruerar sig på så olika sätt? Kan det vara så att barnen först och främst beter sig på olika sätt för att konstruera kön, men att dessa olika sätt att konstruera sig på kommer från oss vuxna och från den bild som media ger av kvinnor och män samt pojkar och flickor? Connell (2003, s. 13) skriver att de olika genusuppdelningarna som finns i vardagen tas för givet och att media bidrar till att befästa dem genom att framställa män och kvinnor på olika sätt. Dessa uppdelningar är så vanliga att de ses som naturliga. Det kan också vara så att det är vi pedagoger som i skolan medverkar till att befästa uppdelningarna genom att behandla barnen på olika sätt. Vi har i vår undersökning bland annat sett att barnen tenderar att överskrida ”gränserna” för könen mer på fritiden än i

skolan. Även Hellman (2010, s.165) kunde i sin avhandling se att pedagogerna påverkar barnen genom att till exempel kalla pojkar för bebisar om de gnäller för mycket, då detta inte är ett accepterat beteende för pojkar. Hellman (2010, s. 115) skriver även att verksamhetens miljö, såsom färger och symboler, kan påverka barnen när de positionerar sig med barn av samma kön.

I vår undersökning har vi dock sett exempel på saker som kan vara sätt för barnen att omförhandla könspositioner. En pojke anser att flickorna slår pojkarna och han känner att de inte kan slå tillbaks. Detta kan vara ett sätt för flickorna att förändra den roll de har som tysta, snälla och försiktiga. Under intervjuerna framkom det också att flickorna kunde vara ganska pratiga och en flicka beskrev en typisk flicka som en som åker skateboard och spelar bandy. Även detta kan vara sätt för flickorna att omförhandla kön. Som vi skrev ovan beskriver sig inte pojkarna som busiga och pratiga, utan som tysta och lugna. Detta kan vara ett sätt för dem att framstå som idealelever, men det kan även vara ett sätt för pojkarna att förändra konstruktionen av kön. Hellman (2010) har i sin avhandling också sett exempel på omförhandlingar av kön, exempelvis när pojkar rättfärdigar en omsorgsbetonad lek genom att kalla den "Batmanlek" (s. 116, 183). Connell (2003, s. 15) menar att kvinnlighet och manlighet inte är något som är givet av naturen och heller inget som är påtvingat oss från myndigheter utan att det är ett ständigt pågående arbete att vara man eller kvinna och inget oföränderligt tillstånd. Detta är något som även Davies (2003, s. 26) tar upp. Hon skriver att individer, utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv inte skall ses som enhetliga och oberörda av könsuppdelningen utan att dessa individer och deras möjligheter förändras hela tiden. Vi har under undersökningens gång dock förstått att det kan vara känsligt för vissa barn att visa tvetydigheter i det sätt som man konstruerar kön på. Bland annat säger Allan att han inte leker med flickor och att han inte leker med samma saker som flickor, som till exempel Barbie. Connell (2003, s. 15) menar att tvetydigheter i genus kan väcka motvilja och göra att man blir förlöjligad av andra. Vi tror att detta kan vara orsaken till att sätten att konstruera kön på, ändå står ganska mycket fast. Barnen är rädda för att bli retade och utstötta. Ingmarsson och Andreasson (2008, s. 24f) skriver bland annat om några pojkar som skrattar åt en annan pojke och tycker han är konstig när han leker med flickleksaker.

Ett annat sätt att se på saken är att alla flickor respektive pojkar inte är likadana. Man får inte glömma att bara för att man kategoriseras som flicka eller pojke så innebär det inte att man tycker och handlar likadant som andra flickor eller pojkar. Connell (2003) beskriver genus som "den kulturella skillnad mellan kvinnor och män som bottnar i den biologiska uppdelningen i hanar och honor" (s. 19). Han är dock kritisk mot denna definition och menar att om man kontrasterar män och kvinnor missar man att det finns skillnader inom könet män respektive kvinnor. Han menar att inom kategorin män respektive kvinnor förekommer olika personlighetsdrag. Även Davies (2003, s. 159) har en liknande tanke och menar att barn inte tar till sig maskulinitet och femininitet på samma sätt och att de inte begränsar sig till likadana maskulina och feminina beteenden. Vi kan i vår undersökning se att det finns en flicka som inte beskriver den typiska flickan på samma sätt som de andra barnen i intervjuerna. Cecilia beskriver ju en typisk flicka som en som åker skateboard och vill spela bandy. En annan tanke som dyker upp hos oss är att pojkarna i intervjuerna beskriver sig själva som snälla, tysta och lugna, samtidigt som de beskriver den typiske pojken som busig och pratig. Detta kan visa på att de pojkar som vi intervjuat inte beter sig på samma sätt som andra pojkar, det finns olikheter inom kategorin pojkar. Flera av barnen har även svårt att se att det skulle finnas någon särskild uppdelning mellan pojkar och flickor när det gäller lekar, de tycker att pojkar och flickor leker samma. Vi tror utifrån dessa resultat att synen på genus är på väg att förändras. Från Svaleryds (2002, s. 29) syn som menar att genusdiskussioner fokuserar på uppdelningen i män och kvinnor och vad som anses manligt och kvinnligt och hänvisar till

forskning som beskriver specifika beteenden som pojkar respektive flickor antas besitta. Bland annat beskrivs pojkar som mer aktiva än flickor medan flickor beskrivs som relationsvärnande (s. 16ff). Till den poststrukturalistiska synen, som inte delar upp mänskligheten i manligt och kvinnligt och tillskriver män och kvinnor maskulina och feminina egenskaper utan som betonar att till exempel även en kvinna kan ha maskulina beteenden (Davies, 2003, s. 26f). Denna förändringsprocess kan vara ett resultat av den utbredda samhällsdebatt kring könsroller och genus som pågått i Sverige sedan flera år tillbaka.

6. 1. 2 Typiska pojk- och flicklekar samt könshierarki

Barnen vi har intervjuat säger att de oftast leker med barn av samma kön, men ibland även med barn av det andra könet. Detta är även något som bekräftas av de andra undersökningar som finns med i detta arbete. Det verkar alltså som om barnen helst söker sig till kamrater av samma kön. Vi funderar på, om detta kan vara ett sätt för dem att positionera sig med det kön de känner att de tillhör samtidigt som de jämför sitt sätt att konstruera kön med barn av samma kön (jmf Davies, 2003, s. 37). Några av barnen som vi intervjuat säger att det finns flicklekar och ger exempel som hästlek, Barbie och åka sparkcykel. Detta är också något som Ingmarsson och Andreasson (2008, s. 23ff), Karlsson, Lilja och Sandahl (2006, s. 29ff) samt Nilsson och Pilipovic (2009, s. 23ff), ser i sina undersökningar. Barnen i deras undersökningar säger att det finns speciella flicklekar. Pojkarna i vår undersökning berättar att de leker i sandlådan, åker skateboard, snickrar och väver i skolan. Hemma leker de med låtsaspistol, snöbollskrig, spelar TV-spel och hoppar studsatta. Två av pojkarna kan dock inte se att det finns speciella pojklekar. Flickorna i intervjuerna säger att det finns pojklekar och ger exempel som att åka skateboard, leka med bilar och brottas. Nilsson och Pilipovic (2009, s. 23ff), Ingmarsson och Andreasson (2008, s. 21) samt Karlsson, Lilja och Sandahl (2006, s. 16ff) skriver allihop att både flickor och pojkar i deras undersökningar säger att det finns speciella pojklekar och pojkleksaker. Våra förväntningar inför detta arbete var att pojkar och flickor skulle svara att de lekar olika slags lekar och med olika slags leksaker. Detta stämmer till viss del med det resultat vi har fått, men det visar sig även att barnen leker en hel del gemensamma lekar, exempelvis King och snöbollskrig. Det verkar alltså vara ganska neutrala lekar som både pojkar och flickor kan tänka sig att leka. Leksaker som Barbie och bilar verkar vara mindre accepterat att leka med, för pojkar respektive flickor. Detta resultat verkar gälla både för de åttaåringar som vi har intervjuat och de resultat som bygger på intervjuer med yngre barn i den tidigare forskning vi har tagit upp i detta arbete.

Även när det gäller de lekar och leksaker barnen väljer att leka med och de saker de väljer att avstå ifrån kan man alltså se det som Butler (2007, s. 219) kallar för en performativ verksamhet. Genom att välja eller välja bort vissa lekar och leksaker konstruerar barnen kön och gör detta agerande till det naturliga för just detta kön. Davies (2003) har en liknande uppfattning och menar att barn behöver komma underfund med vilket kön det ingår i för att känna sig normalt och accepterat. Genom att jämföra sig med andra barn kommer de fram till vilka de är (s. 37). Hon nämner några faktorer som barnen använder när de positionerar sig inom kön, bland annat aktivitetsval (s. 13). Connell (2003, s. 13ff) är inne på samma linje och skriver att ”Människor konstruerar sig själva som maskulina eller feminina. Vi intar en plats i genusordningen – eller förhåller oss till den plats vi blivit tilldelade – genom vårt sätt att uppträda i det dagliga livet” (s. 15). Svaleryd (2002, s. 25) ser lite annorlunda på saken. Hon menar att barn väljer olika lekar och leksaker på grund av de stereotypa normer som finns om hur flickor och pojkar skall bete sig och att det sociala trycket från omgivningen påverkar vad som väljs.

I vår undersökning tycker inte pojkarna att det finns lekar som bara pojkar leker, pojkarna tycker att flickor också kan delta i deras lekar. Flickorna nämner dock flera ”pojklekar”. Pojkarna hade också, i undersökningen, lättare att se att det fanns ”flicklekar”, alltså sådant som bara flickor leker. Vi tolkar detta som att det som pojkar leker anses som det ”normala” och därför kan de inte se att det skulle finnas några särskilda ”pojklekar”, medan ”flicklekar” känns som onaturliga för pojkar. Davies (2003, s. 28) menar att barn och vuxna i samhället hyllar maskuliniteten och att detta innebär att det är maskuliniteten som dominerar. Hon menar också att genom att vi människor positionerar oss inom kön på olika sätt så medverkar vi till att upprätthålla denna dominans. Även Hellman (2010, s. 117) menar att det finns en könshierarki som innebär att manlighet har högre status. Det framkommer i hennes undersökning att en pojke tycker att pojkar är stora och starka samtidigt som han tycker att flickor är små och löjliga (s. 109). Connell (2003, s. 13) skriver att media bidrar till att befästa skillnader mellan könen. Män framställs där som hårda och tuffa och kvinnor som åtråvärda och passiva. Han menar att genuskillnaderna bildar mönster i samhället som blir så vanliga att vi ser dem som naturliga.

Vi trodde, när vi gick in i detta arbete, att vi skulle få svaret att pojkarna bestämmer över flickorna. Detta var en uppfattning vi hade eftersom man i samhällsdebatten ofta diskuterar det faktum att män och pojkar har mer makt än kvinnor och flickor (jmf Davies, 2003, s. 28). Det visade sig dock att hälften av barnen, i vår undersökning, tycker att det finns barn i skolan som bestämmer över andra på rasterna, men att det oftast är flickor som bestämmer över flickor och pojkar som bestämmer över pojkar. En pojke tycker att det oftast är äldre pojkar som bestämmer över honom. Detta har även Hellman (2010, s. 161) sett, hon menar att äldre barn har mer status och därför kan bestämma mer i leken. Det verkar därmed som om det är viktigare för barnen vad kamrater av samma kön tycker, förmodligen för att barnen leker ganska uppdelat. Vi de tillfällen barnen ägnar sig åt gemensamma lekar är de ofta ändå uppdelade i pojk- och flicklag.

6. 2 Relevans för läraryrket

Vår tanke är att vi pedagoger skall lyckas skapa en tillåtande värld så att barnen känner att det är helt acceptabelt att leka vilken lek de än vill utan att riskera att någon skrattar eller retas. Även att barnen får besitta vilka egenskaper som behagar dem. Barnen skall helt enkelt få lov att vara precis så som de är och veta att det är helt accepterat. Skapar vi pedagoger en sådan atmosfär/miljö så tror vi att barn som växer upp i dagens samhälle inte känner av gränser så mycket, som har verkat och fortfarande verkar inom samhället. Viktigast är att barnens intressen får styra, inte de normer som uppkommer i sociala processer. Detta kan lyckas om vi pedagoger skapar tillfällen där barnen får möjligheter att bete sig och leka vad de vill på ett avslappnat sätt. Detta kan skapa intresse för andra slags lekar och aktiviteter, samt för att visa att man inte räknas till det motsatta könet bara för att man leker en speciell lek eller besitter vissa egenskaper. Men kanske det viktigaste av allt, att pedagogerna för dialoger med barnen om dessa beteenden. I resultatet framkommer det att några barn anser att det inte finns några pojk- och flicklekar, detta är uppfattningar vi gärna vill att alla barn skall få möjlighet att ta till sig. Kanske kan vi pedagoger utgå ifrån dessa barns resonemang och låta dem berätta hur de tänker, på ett tillåtande och öppet sätt, samtidigt som barnen kan få berätta om hur det känns när man blir retad och skrattad åt för att man betar sig på ett mindre accepterat sätt. Även hur barn tänker när de retas och skrattar åt andra och hur det känns att utföra dessa handlingar mot en medmänniska. En annan viktig sak att tänka på, för pedagogerna, är att inte överdrivet ge positiv respons när det är något barn som till exempel leker lekar som förknippas med det andra könet, då kan ju detta upplevas onaturligt och kanske till och med pinsamt, då barnen pekats ut. I vanliga fall så uppmuntras ju inte när barn leker lekar de

”skall” leka, på ett överdrivet sett. Det gäller för pedagogerna att vara ”blanka blad”, alltså att vi inte styr och ställer med barnen på grund av våra fördomar om bland annat könsmonster. Det gäller att vi pedagoger inte arbetar i förlegade tankar. Att pojkar respektive flickor skall vara si och så och leka vissa lekar, och därmed uttrycker både muntligt och fysiskt inför barnen vad som är rätt och fel för en pojke respektive en flicka. Viktigt är att barnen blir medvetna och kan se att olikheter är något naturligt.

Vi vill här även återknyta till det citat från läroplanen som vi har med i inledningen:

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. (Lpo 94 s. 4).

Detta stycke anger klart och tydligt att skolan och därmed pedagogen har ett stort ansvar att arbeta med dessa frågor. I den nya läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11, kap 1), som börjar gälla under år 2011, har i kapitlet om skolans värdegrund och uppdrag dessutom lagts till att inte heller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck får utsättas för diskriminering eller annan kränkande behandling i skolan. I och med detta kan man se en skärpning när det gäller lärares skyldigheter att skapa ett sådant klimat i skolan, att tvetydigheter i genusmonster inte blir en anledning till motvilja eller till att människor förlöjligas (jmf Connell, 2003, s. 15). Läroplanen (Lpo 94) anger även att all personal inom skolan skall arbeta för att motverka begränsningar som har med kön att göra när det gäller yrkes- och studieval (s. 15). Detta tycker vi är viktigt att tänka på eftersom traditionella tankar om vad som är lämpliga yrken och sysselsättningar för män och kvinnor uppenbarligen finns hos barn (se Karlsson, Lilja & Sandahl, 2006, s. 16ff, 23ff).

Vi har under denna undersökning förstått att barnen förmodligen både vill framstå som idealelever men även att de vill konstruera sig som flicka eller pojke. När det gäller idealeleven tror vi att både föräldrar och pedagoger medverkar till att forma en bild av en idealelev som är skötsam, omtänksam och kan uppföra sig, eftersom detta är så samhällets värdegrund betonar att en god medborgare skall vara. Denna bild verkar eleverna vara mycket medvetna om, och känner förväntningar på sig om från oss vuxna. Som pedagog tror vi att det är viktigt att sträva efter att eleverna skall ha dessa egenskaper, både för att nationella och lokala styrdokument strävar efter detta men även för att forma eleverna till goda medmänniskor som har omtanke och empati om andra. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94 s. 3) kan man läsa att de som arbetar i skolan skall förmedla och förankra respekt för alla människors lika värde och de demokratiska värderingar som samhället vilar på. Det är viktigt att som pedagog komma ihåg att eleverna har olika personlighetsdrag. Man måste arbeta utifrån varje enskild elevs förutsättningar för att de skall klara av sin utbildning och för att få ett bra klimat i skolan.

6. 3 Brister och förtjänster med vår undersökning

Vi upplever att vår största brist är att vi inte frågat barnen om deras uppfattningar kring klädsel, frisyr och miljöns utformning, exempelvis färger som symboler för kön. Detta baserar vi på de insikter vi fått efter att ha läst om genusteorier och tidigare forskning, något som vi gjorde efter att ha intervjuat barnen. Vi fick då till oss att dessa faktorer kan ha betydelse när

barn konstruerar kön. Det kan vara en fördel att utföra en pilotundersökning innan de riktiga intervjuerna, då skulle vi kunna stämma av om frågorna i intervjuguiden gör att vi kan besvara vårt syfte samt frågeställningar. Detta fanns dock ingen tid till, men vi anser dock att frågorna i intervjuguiden för övrigt fungerade bra.

Ytterligare en sak som inte är till vår fördel är att när vi tillsammans med klassföreståndaren valde barn för intervjuerna, så fanns det en tanke om att varje barn skulle representera en viss kategori, till exempel att en pojke bara skulle ha bröder. Då vi i slutändan fick tänka om på grund av bortfall samt att en del barn inte svarade så utförligt på våra frågor, ledde detta till att vår tanke inte gick att fullfölja.

En av våra största förtjänster är att vi intervjuade barn och därmed tog deras perspektiv. Mycket av den tidigare forskningen har tagit pedagogernas perspektiv, vilket gjorde att vi kände att barnens uppfattningar är mycket värdefulla att få ta del av. Det är ju trots allt så, att barnens tankar skall till stor del styra verksamheten. En annan förtjänst med vår undersökning är att vi har intervjuat lika många flickor som pojkar, vilket kan ge en jämn balans. Som vi redan nämnt finns det studier där pojkarna har varit i majoritet i urvalet på grund av bortfall (jmf Ingemarsson & Andreasson, 2008). Avslutningsvis vill vi även påpeka en annan förtjänst i vårt arbete, att vi har tagit med några av de mest tongivande forskarna inom genusforskningen.

6. 4 Vidare forskning

Vår förhoppning är att denna undersökning skall kunna fungera som en inspirationskälla åt forskare och blivande forskare. Kanske kan det vara så att de kan forska vidare på samma problemställning så att generaliserbarheten prövas. Eller så kan de utgå från en annan synvinkel, såsom att göra undersökningen i en storstad för att se om det finns skillnader och likheter med, som i vårt fall, ett mindre samhälle utanför Göteborg. Ytterligare förslag är att göra undersökningen på en mångkulturell skola, då det kan vara så att människor från andra kulturer kan ha en annan syn på vad som är kvinnligt och manligt eller varför inte fokusera på en grupp som inte har så goda socioekonomiska förhållanden som barnen i vår undersökning. Hade detta skapat andra resultat? Som vi redan nämnt ovan så har vi uppfattningen att faktorer som kläder, frisyren och miljöns utformning påverkar när barn konstruerar kön, skulle detta utforskas så kanske det skulle tillföra mer värdefulla kunskaper. Vi tror även att deltagande observation är en fördel att använda sig av, för forskarna, då man även kan se vad barnen gör och om detta skiljer sig från deras egna uppfattningar. En annan tanke är att det hade varit intressant om vi hade gjort samma undersökning på den skola vi gjorde vår undersökning på, efter det att personalen arbetat regelbundet och specifikt med och om genus. Hade barnens uppfattningar ändrats då? Ytterligare en tanke är att forskare kan utföra undersökning på en skola som har ett stående arbete kring genus och se vad deras resultat visar. Det finns många områden forskare kan fokusera på, de förslag vi angett är bara en del av dem. Med all säkerhet är inte sista ordet sagt om genus, inom forskningsvärlden.

6. 5 Avslutande diskussion

Vårt syfte med denna undersökning var att få kunskap om hur barn i skolår två gör kopplingar mellan könstillhörighet och leksaker, aktiviteter och sätt att vara och agera på. Frågeställningarna vi utgick ifrån var: Hur beskriver barnen skillnader mellan flickors och pojkars beteenden? Vilka förväntningar ställer barnen på hur pojkar/flickor bör handla och agera?

Resultatet av vår intervjuundersökning visar att typiska pojkar beskrivs som mer busiga, pratiga och stökiga, medan typiska flickor beskrivs som snälla och försiktiga. Dessa

beteenden hos typiska flickor och pojkar gäller både i allmänhet samt under lektioner. Det intressanta är att flickorna beskriver sig själva likadant som den typiska flickan, medan pojkarna inte beskriver sig själva likadant som den typiske pojken, utan mer som den typiska flickan. Barnen leker oftast med barn av samma kön. Flickorna i undersökningen tycker att det finns speciella pojklekar, detta är dock något som pojkarna inte kan se. Hälften av barnen tycker att det finns flicklekar, medan de andra tycker att pojkar och flickor leker samma slags lekar. De flesta av barnen ger många förslag på lekar som både pojkar och flickor leker.

Vi gick in i detta arbete med tankar om att barnen skulle se tydliga skillnader mellan pojkar och flickors beteenden och handlingar eftersom det är så vi har uppfattat barnens beteenden under våra VFU-perioder. Dessa tankar visade sig delvis stämma överens med barnens uppfattningar. Barnen ser skillnader mellan pojkar och flickors beteenden men de ser inte så klara skillnader mellan det som flickor och pojkar leker som vi hade trott. Vi ställer oss frågan om detta kan bero på att det som man kan kalla traditionella genusmönster håller på att förändras och luckras upp.

När vi startade arbetet med denna uppsats hade vi en förförståelse om att barnen följde sociala normer som vi vuxna och andra barn hade skapat, om vad som är ett accepterat beteende för pojkar respektive flickor. Genom att ha tagit del av poststrukturalistiska genusteorier ser vi nu saken ur ett annat perspektiv, att barnen själva är de som konstruerar och positionerar sig inom sitt kön genom de handlingar de utför. Vi tycker att denna uppsats har varit mycket intressant att skriva och vi har fått med oss ny kunskap och nya perspektiv som vi nu tar med oss in i våra läraryrken.

7. Referenslista

- Andreasson, Therese & Ingemarsson, Lisa (2008). *Bilar för pojkar och dockor för flickor? Barns tankar kring leksaker*. (Pedagogiskt/didaktiskt examensarbete, 15 poäng) Borås: Institutionen för pedagogik. Hämtad 2010-11-29 från <http://bada.hb.se/bitstream/2320/4707/1/examensarbetet.pdf>
- Butler, Judith (2007). *Genustrubbel*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, R.W. (2003). *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Davies, Bronwyn (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber.
- Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2007) *Att förstå barns tankar*. (3:e upplagan). Stockholm: Liber.
- Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan*. (3:e upplagan). Stockholm. Norstedts Juridik.
- Hellman, Anette (2010). *Kan Batman vara rosa?* Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. Hämtad 2010-11-16 från http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22776/2/gupea_2077_22776_2.pdf
- Karlsson, Anna-Lena & Lilja, Eva & Sandahl, Annika (2006). *Pojkar har skägg, det har inte flickor, det är för att de ska vara lite finare: – Sexåringens syn på kvinnligt och manligt*. (Pedagogisk/didaktiskt examensarbete, 15 poäng) Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation. Hämtad 2010-11-29 från <http://hj.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:4396>
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2:a upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, Lina & Pilipovic, Maida (2009). *Dockor eller bilar – barns resonemang om lek ur ett genusperspektiv*. (Pedagogisk/didaktiskt examensarbete, 15 poäng) Malmö: Lärarutbildningen Barn Unga Samhälle. Hämtad 2010-11-29 från <http://dspace.mah.se/dspace/handle/2043/8188>
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svaleryd, Kajsa (2002). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.
- Utbildningsdepartementet (2011). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Lgr 11. Hämtad 2010-12-20 från http://www.skolverket.se/content/1/c6/02/21/84/Lgr11_kap1_2.pdf
- Utbildningsdepartementet (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Lpo 94. Stockholm: Fritzes. Hämtad 2010-11-08 från <http://www.skolverket.se/sb/d/468>
- Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2010-12-13 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Muntliga källor:

Personligt samtal med Allan, (101111).

Personligt samtal med Cecilia, (101111).

Personligt samtal med Erik, (101111).

Personligt samtal med Josefin, (101111).

Personligt samtal med Linus, (101111).

Personligt samtal med Molly, (101111).

Inspelningar och transkriptioner finns hos författarna.

Bilaga 1.

Intervjuguide

Uppvärmade frågor:

Vad heter du?

Hur många år är du?

Vilken klass går du i?

Vad sysslar ni med i klassen just nu?

Hur många pojkar finns det i klassen?

Hur många flickor finns det i klassen?

Frågor kring dem själva och om pojkar och flickor i allmänhet:

Om du skulle beskriva dig själv, hur skulle du beskriva dig då?

Snäll, lugn, aktiv, tyst, pratig, glad, försiktig, modig, busig

Hur skulle du vilja vara?

Hur skulle du vilja beskriva vad som är typiskt för en pojke/flicka?

Tematiska frågor lektioner

Hur vill du beskriva en typisk lektion i din klass? (om frågan blir för svår fråga om ett specifikt ämne eller moment för att göra den mer konkret)

Uppföljningsfråga, Händer det att vissa elever bestämmer mer än andra i skolan? På vilket sätt bestämmer de? Vilka elever får inte vara med och bestämma? Hur reagerar de på det? Vilka är det som bestämmer mest?

Hur vill du beskriva att pojkar är under lektioner?

Hur vill du beskriva att flickor är under lektioner?

Hur vill du beskriva dig själv på lektionerna?

Hur vill du vara under lektionerna?

Tematiska frågor rasten:

Vem leker du med på rasterna? Leker du med både pojkar och flickor under rasterna?

Vad gillar du bäst att leka? Kan du beskriva hur den leken går till? Vilka brukar vara med i den leken? osv

Uppföljningsfrågor

Finns det lekar som bara pojkarna tycker om att leka på rasterna?

Finns det lekar som bara flickorna tycker om att leka på rasterna?

Vilka lekar deltar både flickor och pojkar i?

Tematiska frågor fritiden:

Vem leker du med på fritiden?

Händer det att du leker med både pojkar och flickor på fritiden?

Vad tycker du om att leka på fritiden? Beskriv hur det går till. Vilka brukar vara med?

Finns det lekar som bara pojkarna tycker om att leka på fritiden?

Finns det lekar som bara flickor tycker om att leka på fritiden?

Bilaga 2

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete vid lärarutbildningen vid Göteborgs universitet

Vi är två studenter som utbildar oss till lärare vid Göteborgs Universitet. Vi skall nu skriva den avslutande uppgiften inom lärarutbildningen som är vårt examensarbete och som ger oss vår lärarbehörighet. Arbetet motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i januari 2011. Examensarbetets syfte är: att få kunskap som vi kan ha användning av i vår kommande yrkesroll som lärare, när det gäller att motverka könsroller samt motverka att barnen känner sig styrda av rådande normer för flickor och pojkar. Vår tanke är att intervjua barn från förskoleklass och barn från år 2, för att se om det finns några skillnader mellan åldrarna. De viktigaste frågorna vi behöver få svar på är: Upplever barn skillnader mellan flickor och pojkars beteenden? Vad har barn för tankar om vad som är "tjejigt" respektive "killigt"? För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom intervjuer med elever i en förskoleklass och en år 2 klass.

På er skola kommer undersökningen att genomföras under perioden november - december 2010. Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den intervju som ingår i examensarbetet. Ett intervjutillfälle per elev. Alla elever kommer att garanteras anonymitet. De skolor/enheter/klasser som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad vi behöver från er är att ni som elevens vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med eleven tillbaka till skolan så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i den ruta som gäller för er del:

Som vårdnadshavare ger jag tillstånd att mitt barn deltar i undersökningen

Som vårdnadshavare ger jag inte tillstånd att mitt barn deltar i undersökningen

Datum

.....

vårdnadshavares underskrift/er

elevens namn

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser eller telefonnummer:

Jessica Årebrink, xxx.

Susanne Olausson, xxx.

Med vänliga hälsningar Jessica Årebrink och Susanne Olausson.

Handledare för undersökningen är Åsa Bergman, xxxxx@xxxxxxx

Kursansvarig lärare är Jan Carle, docent, Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen xxxxxxxxx